

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA FOLYÓIRATA

2010. XIII. ÉVFOLYAM, 3-4. SZÁM

A KEZESSÉG AKTUÁLIS PROBLÉMÁI

I. A KEZESSÉG ÉS A FELSZÁMOLÁS

A kezesség és a felszámolás összetettségénél az egyik legnagyobb probléma az volt, hogy a kezessel szembeni fellépés lehetőségét hogyan befolyásolja a jogosultnak a kötelezett felszámolási eljárásában történő hitelezői igénybejelentése, vagy annak elmaradása?

Az egyszerű kezesség esetén az 1/2007. PJE már évekkel ezelőtt meghatározta a kezessel szembeni fellépés szabályait, azonban a készfizető kezes tekintetében csak az 1/2010. PJE változta fel a kereteket.

Mindenfajta kezességnek van két jellemző tulajdonsága: a másodlagosság és a járulékoság.

A másodlagosság azt jelenti, hogy a kezes helytállási kötelezettsége a főkötelezethez képest másodlagos, alapvetően pótló jellegű. A kezes nem főadós, attól függetlenül, hogy pertakarékossági okokból az egyenes adóssal együtt perelhető. A másodlagosság az egyszerű (sortartó) kezesség esetében értelemszerű, azonban a készfizető kezesség esetén is megfigyelhető, tartalmában a készfizető kezesség esetén azt jelenti, hogy a kezes nem válik főkötelezetté.

A járulékoság azt jelenti, hogy a kezesség feltételezi az adós főkötelezettségét, létezésében, érvényességében és összecszerülésében ahhoz igazodik.

A kötelezett főadós felszámolása megindulásának hatásait az egyszerű (sortartó) kezességre a Legfelsőbb Bíróság 1/2007. PJE jogegységi határozatában vizsgálta. A Legfelsőbb Bíróság a mögöttes felelősségről szóló ezen jogegységi határozatában megállapította (1. pont), hogy a mögöttes felelősség járulékos jellegű, másodlagos, közvetett helytállási kötelezettség. Az Indokolás szerint: „a) A mögöttes felelősség egy másik személy (a főkötelezett) valamely vagyoni kötelezettségének a teljesítéséért való másodlagos, közvetett helytállási kötelezettség. A mögöttes felelősség mindig feltételez egy elsődlegesen felelős személyt is. Ilyen esetben két különböző jogállású kötelezettéről: a főkötelezetről és a járulékos kötelezetről van szó.”

Ha a főkötelezettel szembeni igény tekintetében jogvesztés következik be – amint ez előfordulhat olyankor, ha a főkötelezett felszámolásának megindulása után a jogvesztő határidőn belül a jogosult nem válik hitelezővé – ez kihat az egyszerű (sortartó) kezesre. „Ha a hitelező a főkötelezettel szembeni felszámolási eljárásban a felszámolás közzétételétől számított egy éven belül nem jelenti be az igényét, e határidő elmulasztása a főkötelezettel szemben jogvesztéssel jár, ami pedig a járulékos kötelezettel szemben is jogvesztést eredményez.” Bejelentett hitelezői igény esetén a kezessel szemben a felelősség érvényesíthető.

A jogegységi határozat megvizsgálta, hogy a kezessel szembeni követelés elévülése mikor kezdődik. Az 1/2007. PJE indokolása szerint „önmagában a kezességjárulékos jellegéből nem következik, hogy a kezes helytállási kötelezettsége mindaddig fennállna, amíg a követelés meg nem szűnik, vagy amíg a főkötelezettel szemben bírósági úton érvényesíthető. A Ptk. 324. §

(2) bekezdés rendelkezésére hivatkozással sem lehet azt állítani, hogy a kezes felelősségének elévülése csak a főkövetelés elévülésével együtt következhet be. A kezesség személyi biztosíték, a kezes a főkötelezett mellett „mellékkötelezett”, aki azonban nem valamiféle főköveteléstől függő mellékkövetelésért köteles helytállni, hanem ugyanazért a főkövetelésért (és annak mellékköveteléseiért), amit a jogosult a főkötelezettől is követelhet. A kezesség esetében sem lehet tehát sem a járulékos jelleg, sem a Ptk. 324. § (2) bekezdés alapján olyan elvi következtetésre jutni, hogy mindaddig, amíg a főkötelezett felelőssége fennáll, addig a járulékos kötelezett felelőssége sem évülhet el.”

Megállapította tehát, hogy a kezes felelőssége vonatkozásában az elévülést önállóan kell számítani, azonban a sortartó kezességgel kapcsolatban kifejtette, hogy „a főkötelezettel szemben el nem évült követelés az elévülés nyugvásának megszüntetéstől (vagyis a főkötelezettől való behajthatatlanság igazolt megállapíthatóságától) számított egy éven belül érvényesíthető a mögöttesen felelős személlyel szemben”.

A behajthatatlanság igazolt megállapíthatósága az 1/2007. PJE szerint az eljárás befejezésével biztosan egyértelművé válik, azonban nem vitásan a felszámolási eljárásnak az adós megszüntetésével járó befejezése után már nem lesz olyan főkötelezett, akivel szemben az egyszerű kezes megtérítési igényét érvényesíthetné.

A fentiekből az következik, hogy sortartó kezesség esetén a jogosultnak be kell jelentenie a jogvesztő határidőn belül a hitelezői igényét a főkötelezett felszámolási eljárásába, mert

- ha ennek nem tesz eleget, akkor elveszti a sortartó kezessel szembeni fellépési jogát,
- ha bejelentkezik, akkor viszont az igazolt behajthatatlanságot követően, akár a felszámolási eljárás befejezése – s ezzel gyakorlatilag az egyszerű (sortartó) kezes adóssal szembeni fellépési lehetőségének a megszűnése – után is felléphet az egyszerű (sortartó) kezessel szemben a követelés kezessel szembeni elévülésének bekövetkeztéig.

A jogegységi határozatban kifejtettek logikusak abból a szempontból, hogy ha a jogosult hitelezőként részt vesz a főkötelezett felszámolási eljárásában, és ott kielégítést kap, úgy a sortartó kezessel szemben nem is kell az igényét érvényesítenie. Ha zont nem kap kielégítést (bár mindent megtett ennek érdekében, hiszen bejelentkezett a felszámolási eljárásba is), akkor a kezessel szemben léphet fel, aki viszont már semmilyen módon nem kaphatna kielégítést az adóstól – lévén már nincs adós, de egyébként is a korábbi lehetőségeket a jogosult már kipróbálta.

A „behajthatatlanság igazolt megállapítása” a felszámolási eljárás tartama alapján nem kizárólag az eljárást befejező végzés lehet, elképzelhető egy közbenső mérleg, melyből ez egyértelműen megállapítható, s így még az is lehetséges, hogy a sortartó kezes a jogosult helyébe léphet a felszámolás során.

Az 1/2007. PJE nem foglalkozott a készfizető kezességgel, kifejezetten rögzítette, hogy miután ez nem merült fel a jogegységi eljárás alapját képező konkrét ügyben kérdésként, ezért a kezességgel kapcsolatos okfejtését leszűkítette a sortartó kezességre, s a Legfelsőbb Bíróság a készfizető kezességgel kapcsolatos kérdéseket az 1/2010. PJE jogegységi határozatában járta körül.

* Dr. Csőke Andrea a Legfelsőbb Bíróság polgári ügyszakos (gazdasági szakág) bírója

A főkötelezett felszámolásának megindítása és a készfizető kezesség kapcsolatában a legfontosabb eldöntendő kérdés az volt, hogy akadályozza-e valami a jogosultat a készfizető kezessel szembeni azonnali fellépésben úgy, ahogy a sortartási kifogással az egyszerű kezes megakadályozhatja a vele szembeni fellépést?

A készfizető kezesség lényege, hogy sortartási kifogás nélkül, azonnal fel lehet lépni a kezessel szemben, anélkül, hogy a főkötelezettel szemben megpróbálná a követelését behajtani a jogosult,

Igaz ugyan, hogy az 1/2010. PJE alapvetően a felszámolási eljárás és a készfizető kezességnek a viszonyával foglalkozik, azonban egyéb, a felszámolási eljárások szempontjából nagyon lényeges megállapításokat is tesz. Így egyértelművé teszi, hogy a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 37. § (3) bekezdésében szereplő jogvesztő határidő az alanyi (anyag) jog, a követelés végleges megszűnését (elenyészését) jelenti, vagyis a követelés még természetes obligációként sem marad fenn. (III. pont).

A jogegységi határozatban kifejtettek alapján az alábbiakban foglalható össze a készfizető kezesekkel szembeni fellépési lehetőségek rendszere:

- A készfizető kezessel szemben a jogosult
- felléphet a követelés esedékessé válása és a felszámolás megindulása közötti, illetve a felszámolás megindulása utáni hitelezői igénybejelentési határidőn belül – ekkor a készfizető kezes kötelessége kifizetni a kezesség alapján a követelést, majd megtérítési igényével a saját jogán bejelentkezhet hitelezőként a főkötelezett felszámolásába. Ha a készfizető kezes nem tesz eleget fizetési kötelezettségének, a jogosultnak nincs bejelentkezési kötelezettsége a kötelezett felszámolásában, hiszen a Ptk. 274. § (2) bekezdésében biztosított jogaival élve fellépett a kezessel szemben.
 - a jogosult bejelentheti a hitelezői igényét a felszámolási eljárásban – ekkor a készfizető kezessel szembeni követelés elévülési határideje határozza meg azt az időtartamot, amin belül a készfizető kezessel szemben fel tud lépni.
 - ha a jogosult nem lépett fel a hitelezői igénybejelentési határidőn belül a készfizető kezessel szemben (hogy az saját jogán tudjon fellépni), továbbá a jogosult a főkötelezett felszámolási eljárásában sem vált hitelezővé, és csak a felszámolási eljárás jogvesztő határidejét követően kíván fellépni a készfizető kezessel szemben, abban az esetben a készfizető kezes alappal védekezhet a Ptk. 276.§ (2) bekezdésére hivatkozva azzal, hogy a követelés a jogosult hibájából behajthatatlanná vált. (Nem az a lényeges tehát, hogy a kötelezett jogutód nélküli megszüntetése megtörtént-e, hanem az, hogy a jogosult a megtérítési igény behajtásának lehetőségét biztosította-e a kezes részére. Ebből következően, ha a kötelezettel szembeni jogvesztő igénybejelentési határidő eltelik anélkül, hogy a jogosult hitelezői igényt jelentett volna be, s ezt követően a kötelezett felszámolási eljárása kényszeregyezés jóváhagyásával fejeződik be, a kezes akkor is szabadul a kötelezettségtől, mert a Cstv. 41. § (1) bekezdés utolsó mondata kizárja azoknak a követeléseknek az érvényesítését, amelyeket hitelezői igényként nem érvényesítettek a felszámolás során.) Ilyen esetben a potenciális behajthatatlanságot kell vizsgálni és nem a tényleges vagyoni helyzetét a főkötelezettnek.

Nem vitásan lehetnek olyan esetek, amikor a készfizető kezesség azért nem áll fenn, mert az a kötelezettség, amelyért a kezességet vállalták, nem jött létre, érvénytelen, stb, ebből következően a készfizető kezesnek sincs fizetési kötelezettsége.

Ilyen esetekben az merülhet fel, hogy bár a jogosult még a főkötelezett elleni felszámolási eljárást megelőzően, vagy annak a hitelezői igény nyilvántartásba vételére vonatkozó időtartamon belül hívta fel a készfizető kezest a fizetésre, de az a fentiekre hivatkozással tagadja meg a fizetést, és emiatt kell pert indítani ellene, akkor kinek a terhére esik az, ha a jogosult nem jelentkezett be a felszámolási eljárásba hitelezőként.

Ha a kezesnek van igaza, és a jogosult alaptalanul követelte tőle az összeget, akkor nincs probléma, hiszen nem veszít sem a jogosult – mert nem is jogosult – és a készfizető kezes sem, hiszen nem kellett fizetnie.

Ha a jogosultnak van igaza, akkor a készfizető kezes kockázatot és veszítet, mert megtérítési igényét nem tudja érvényesíteni.

A fent írtakat az alábbi táblázatban foglaltam össze:

Gazdálkodó szervezetek kötelezettségeiért vállalt kezesség, a felszámolás és a kezesség kapcsolata

Jogosult fellépése a kezessel szemben	Egyszerűsített (sortartó) kezesség esetén	Készfizető kezesség esetén
A kötelezett felszámolása előtt, követelés esedékessé válása után	Sortartási kifogás, csak másodlagos a kezes felelőssége	Követelhető a kezestől a teljesítés, nincs sortartás a kötelezett és a készfizető kezes között
A kötelezett felszámolása megindulása után, hitelezői igény bejelentési határidő alatt	Be kell jelenteni az adós felszámolásában a hitelezői igényt, igazolt behajthatatlanság után a kezes ellen lehet fordulni	1/ bejelenthető a hitelezői igény a felszámolásban → a kezessel szemben bármikor fel lehet lépni (a vele szembeni követelés elévülési idején belül) 2/ jogvesztő határidőn belül (180 nap) a kezessel szemben fellépni (40-180 nap közötti időszakra potenciális kártérítési felelőssége a hitelezőnek)
A kötelezett felszámolásának befejezése után	- ha nem jelentkezett be, elveszti a kezessel szembeni fellépés lehetőségét - ha bejelentkezett, felléphet a kezessel szemben (elévülési határidőn belül)	- ha nem jelentkezett be és nem lépett fel a kezessel szemben a kötelezett felszámolásának megindulása előtt + 40 (180) nap, akkor elveszti a kezessel szembeni fellépés jogát - ha bejelentkezett, akkor a kezessel szemben felléphet (ha még eddig nem tette meg) elévülési időn belül.

II. A CSŐDELJÁRÁS ÉS A FIDUCIÁRIUS BIZTOSÍTÉKOK, A BANKGARANCIA, A KEZESSÉG VALAMINT A DOLOGI ZÁLOGKÖTELEZETTSÉG

A 2009. szeptember 1-jén hatályba lépett szabályok alapján indult csődeljárásoknak most alakul a gyakorlata, és adott esetben egy téves döntés nagyon komoly kárt okozhat akár melyik félnek, ezért megpróbáltam összefoglalni azokat a jogintézményeket, amelyeknek a megoldása nem olvasható ki egyértelműen és könnyen a Csődtörvény szabályaiból. Természetesen elképzelhető, hogy a javasolt megoldás nem jó, vagy a gyakorlat nem fogadja be, de véleményem szerint csak valamihez képest lehet vitatkozni, tehát egy megfogalmazott véleményről lehet elmondani, hogy az jó, vagy rossz. Kíváncsian várom a gyakorlat alakulását és persze a vitát.

A fiduciárius biztosítékok

Mit jelent a fiduciárius biztosíték? Kiválóan összefoglalja ezt Gárdos István-Gárdos Péter: Van-e a fiduciárius biztosítékoknak helyük a magyar jogban? című vitacikkének bevezetése: „Fiduciárius biztosíték alatt az olyan jogügyleteket értjük, amelyekben a tulajdonjog, tulajdonjog megszerzésére vonatkozó jog (opció) illetve követelés vagy jogjogosulti pozíciója biztosítéki szerepet tölt be. A biztosítéki pozíció létesítése úgy történik, hogy a hitelező dologi (vagy ahhoz hasonló jellegű) jog formájában többet (tulajdonjogot, opciós jogot, engedményesi státuszt stb.) kap, mint amennyit a biztosítéki cél kívánna, és ebből a többől az adós és a hitelező közötti belső viszonyban, kötelmi korlátok, kötelezettségek beépítésével vesznek vissza. A fiduciárius biztosítékok tipikus esetében, a biztosítéki tulajdon-átruházásnál például egy hiteljogviszony adósa a hitelezőre átruházza valamely vagyontárgy tulajdonjogát, azonban a tulajdon-átruházás célja biztosítéknyújtás, és erre tekintettel a felek megállapodása szerint a hitelező által megszerzett tulajdonjog több tekintetben korlátozott, így különösen a hitel megfizetésekor a hitelező köteles a tulajdonjogot visszaruházni az adós részére. Az ügylet bizalmi jellegű, mert a dolog (jog, követelés) megszerzője harmadik személyekkel szemben teljeskörű jogosultként jelenik meg, az átruházó csupán kötelmi alapon léphet fel vele szemben, és nem léphet fel olyan jóhiszemű harmadik személyekkel szemben, akikre a dolog megszerzője azt átruházta. „

Cikkükben kifejtették az alábbiakat:

„A tulajdonjog biztosítéki célú alkalmazása azonban a következő problémákat okozza:

- a) A tulajdon-átruházással a hitelező ténylegesen több jogot szerez, mint ami – az adósi és a hitelezői érdekek kiegyensúlyozott figyelembe vételével – a biztosítéki pozícióhoz szükséges, ezt a többletet a felek közötti jogviszonyban érvényesülő kötelmi jogi korlátok igyekeznek visszavenni. Ez a megoldás elősegíti a hitelezői pozícióval való visszaélést, egyoldalúan hátrányos az adós valamint annak biztosítékkal nem rendelkező hitelezői számára.
- b) A tulajdon-átruházással a hitelező annál is több jogot szerez, mint amit valójában szeretne, hiszen általában nem kívánja birtokba venni, használni, hasznosítani, működtetni a biztosítéku szolgáló dolgot (dologösszességet); nem kívánja átvenni a tulajdonjoggal együtt járó terheket és kockázatokat.

Ez az adós számára sem lenne elfogadható megoldás, hiszen az esetek jelentős részében az adós gazdasági tevékenységének folytatásához elengedhetetlenül szükséges, hogy a biztosítéku szolgáló dolgok feletti rendelkezési jogát fenntartsa, a dolgokat használja, feldolgozza és értékesítse. Ezek a szempontok összeegyeztethetetlenek a tulajdonjog tartalmával és a tulajdon-átruházás követelményeivel.

- c) Az előzőekből következően a biztosítéku szolgáló dolog tulajdonosi pozíciója tekintetében hamis látszat érvényesül: a birtoklás az adóst mutatja tulajdonosnak, miközben nem az, az esetleges tulajdoni bejegyzés pedig a hitelezőt, miközben a tulajdonjoga – bár csupán kötelmi eszközökkel, de – jelentősen korlátozott (pl. visszaadási kötelezettség terheli). Ez a tulajdon megkettőződését, a jogi és gazdasági tulajdon elválását eredményezi.”

Függetlenül azonban álláspontjuktól, a magyar joggyakorlat elismerte ezeket a biztosítéki célú ügyleteket és a Cstv. 2009. szeptember 1-jén hatályba lépett módosításában már meg is jelentek, mint létező jogintézmények (bár a Ptk. még nem ismerte el ezeket biztosítékként).

A továbbiak megértéséhez le kell szögezmem, hogy álláspontom szerint a biztosítéki célú vételi jog, a biztosítéki célú engedményezés és a biztosítéki célú tulajdon-átruházás esetén is a hitelezőnek elszámolási kötelezettsége áll fenn az adóssal szemben. Az említett módokon kikötött biztosítékoknál az adós tartozása természetesen fennáll a hitelező felé, a hitelezőnek is fennáll azonban a tartozása az adós felé, mégpedig a vételi joggal megszerzett vagyontárgy vételára, az engedményezett követelésekből befolyt árbevétel, illetve a tulajdon-átruházással megszerzett vagyontárgy vételára tekintetében.

A biztosítéki jelleg nem mentesíti a hitelezőt az elszámolási kötelezettség alól, csak megkönnyíti számára a követelés érvényesítését. Ebből következően, ha a moratórium kezdő időpontjában, illetve a felszámolás kezdő időpontjában az adós még nem esett késedelembe a fizetéssel és a hitelező nem nyilatkozott követelésének az adós felé fennálló tartozásába való beszámításáról (azaz nem közölte az adóssal, hogy az adós kölcsönadónak hitelezőként kell szerepelnie, és csak a Csődtörvényben előírt rendelkezések szerint számíthatja be a követelését, illetve ennek megfelelően járhat el hitelezőként.

Ennek azután az is a következménye, hogy ha a Csődtörvény szerint a be nem jelentkezett hitelezők a követeléseiket többé nem érvényesíthetik (sikeres csődegyezés után), akkor a fenti módon biztosított, ám nem a Csődtörvény szabályai szerint eljáró jogosultak sem léphetnek fel az adóssal szemben. Sőt az adós kerül olyan helyzetbe, hogy a saját követelését érvényesítheti a jogosulttal szemben (pl. vételár megfizetésére, árbevétel átutalására), a jogosult azonban a peres eljárásban sem élhet beszámítási kifogással, mert követelését nem érvényesítheti már az adóssal szemben. Az alábbiakban kifejtettek – a csődeljárás kapcsán – a saját álláspontomat tartalmazzák, lévén még nincs ismert bírósági gyakorlat a kérdésben.

A csődeljárásra vonatkozó rendelkezések között először a Cstv. 11. § (2) bekezdés d) pontjában jelennek meg a fiduciárius biztosítékok: „A fizetési haladék időtartama alatt az adós vagyonaival szemben követelésen alapuló zálogjog alapján, valamint zálogtárgyból, óvadék tárgyából – kivéve a (3) bekezdésben meghatározott szervezetek közötti óvadéki megállapodást

¹ Az összefoglalás részben a *Fiduciárius biztosítékok* (szerk: Gárdos Péter, HVG-orac Kft. 2010.) könyvben megjelenő cikk alapján készült

– nem lehet kielégítést szerezni, továbbá az adóssal szemben a csődeljárás kezdő időpontja előtt kikötött biztosítékot (ideértve a biztosítéki célú vételi jogot is) nem lehet érvényesíteni, a biztosítéki célú tulajdonátruházás esetén pedig az adós csak a vagyonfelügyelő ellenjegyzése mellett adhatja ki a hitelező tulajdonjoga ingatlannyilvántartási bejegyzéséhez szükséges okiratot, ingóság esetén pedig csak a vagyonfelügyelő ellenjegyzése mellett adhatja át a biztosíték tárgyát a hitelezőnek. Ebből a pontból az alábbi következtetéseket vonhatjuk le.

1) Csődeljárásban a biztosított követelések közé tartoznak – első látásra

– a zálogjoggal biztosított követelések;
– az óvadékkal biztosított követelések közül azok, amelyek jogosultjainak nincs joguk kielégítést keresni a 11. § (3) bekezdés szerint; és

– a biztosítéki célú vételi joggal biztosított követelések – természetesen csak akkor, ha a jogosult a vételi jogával még nem élt a moratórium beállta előtt. (Ez az adós által kezdeményezett csődeljárások esetén az ideiglenes moratórium kezdő időpontja.)

Ezt bővíti ki a 12. § (3) bekezdése, amely szerint a (2) bekezdés ba) alpontja szerinti biztosított követelések – azok kiegyenlítéséig –, amelyekre zálogjogot, óvadékot vagy biztosítéki célú vételi jogot kötöttek ki, továbbá amelyre vonatkozóan a végrehajtási jog van bejegyezve.

Ez a csődeljárásban praktikus azt jelenti a biztosítéki célú vételi joggal biztosított követelésre nézve, hogy a csődeljárás kezdő időpontja után a csődeljárásban hitelezővé válni kívánó jogosultnak

– a követelés vagyonfelügyelőnek való bejelentésén felül
– be kell csatolnia azt a szerződést is, amellyel a biztosítéki célú vételi jogot kikötötték. Természetesen nem a vételi jogot kikötő szerződésben megállapított vételár lesz a biztosított követelés összege, és nem ez alapján kell a szavazati jogot megállapítani. Ha a hitelezői igény alacsonyabb, mint a kikötött vételár, akkor nyilvánvalóan a hitelezői igény összegéből kell kiindulni a szavazat megállapításánál. Ha a hitelezői igény magasabb, mint a vételár, akkor csak a vételár összegéig minősül biztosított igénynek a hitelezői igény, s így kell figyelembe venni.

2) A biztosítéki célú tulajdonátruházás tekintetében a kérdést ketté kell bontani.

a) A törvényben írt szituáció szerint a felek itt eleve átruházták a tulajdonjogot a jogosultra, tehát a hitelező már kötelemileg „tulajdonos”, csak a Ptk. szerint nem szerzett még tulajdonjogot. A törvény 11. § (2) bekezdés d) pontjában szabályozott helyzet olyankor következhet be, ha a szerződést ugyan megkötötték már a jogosult és az adós a csődeljárás kezdő időpontjáig (adós általi kezdeményezésnél az ideiglenes moratórium kezdetéig), de az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéshez szükséges iratot még nem adta ki az adós, illetve nem adta át a biztosíték tárgyát.

b) A biztosítéki tulajdonátruházás másik változata, amikor már be is jegyezték a tulajdonjogot, illetve a jogosult birtokában van az ingóság a moratórium kezdő időpontjában.

Mind a kettő esetben fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a törvény itt hitelezőről beszél, s miután már a csődeljárás kezdő időpontja utáni időszakban vagyunk (hiszen a vagyonfelügyelő csak ettől az időponttól kezdődően tevékenykedik), hitelezőnek csak azok minősülnek, akik követelésüket bejelentik a vagyonfelügyelőnek a kezdő időpontot követő 30 napon belül.

Miután biztosítéki célú tulajdonátruházásról beszélünk, a moratórium kezdő időpontjában fennálló helyzet szerint az adós tartozik a hitelezőnek, amelynek biztosítékául a vagyontárgyának a tulajdonjogát átruházta a hitelezőre, de a hitelező ennek a vételárával tartozik az adósnak.

Ameddig ki nem fizeti az adós a tartozását, vagy a hitelező nem tesz beszámítási nyilatkozatot és nem számol el, addig kölcsönösen tartoznak egymásnak.

Hogyan kell eljárnia a hitelezőnek?

A fentiekből következően be kell jelentkeznie és be kell fizetnie a nyilvántartásba vételi díjat. Ebben az esetben lehet a hitelező követelését figyelembe venni. Több része van azonban ennek a kérdésnek:

o Ha nem jelentkezik be, nem is szerezheti meg a tulajdonjogot?

Véleményem szerint nem, és ha a fent részletezett helyzetben van a felek jogviszonya akkor, amikor a csődeljárás megindul (tehát a hitelező még nem kapta meg a bejegyzéshez szükséges okiratot, illetve nem adták át neki a vagyontárgyat), akkor a jogosult – amennyiben nem jelenti be 30 napon belül a követelését, és a csődeljárás sikeresen befejeződik, azaz a bíróság a csődegyezséget jóváhagyja – nem is fogja megszerezni a tulajdonjogot a szerződés ellenére. Az a jogosult ugyanis, aki nem jelentkezik be a határidőn belül – és az adós a bejelentkezett hitelezőkkel bíróság által jóváhagyott egyezséget köt – követelését nem érvényesítheti az adóssal szemben. Miután nem tulajdonátruházásról van szó, hanem egy követelés áll fenn a jogosultnak és azt kívánja biztosítani a tulajdonátruházással, ha a követelését nem tudja többet érvényesíteni, akkor a tulajdonátruházás mint biztosíték sem engedhető. Ezért – álláspontom szerint – ha a jogosult nem válik hitelezővé, nem adható ki számára a tulajdonjog bejegyzéséhez szükséges okirat, illetve nem kaphatja meg a vagyontárgyat sem. (A tulajdonjog megszerzése nem jelenti azt, hogy a hitelező jogosult a moratórium alatt beszámítási nyilatkozatot tenni, a moratórium ugyanúgy megfogja az ő jogosítványait is, mint a többiekét.) Ha már létrejött a biztosítéki célú tulajdonátruházásnál a tulajdonjog bejegyzés, de a jogosult még nem számította be a követelését a moratórium kezdő időpontjában, akkor is be kell jelentkeznie és részt kell vennie a csődeljárásban, mert – véleményem szerint – egy esetleges kényszeregyezséget követően az adós utólag pert is indíthat vele szemben a vételár megfizetése érdekében. Ilyenkor az adós arra hivatkozhat, hogy nem fogadja el a jogosult beszámítását, mert olyan követelést érvényesített a beszámítással az adóssal szemben, amit nem lehetett volna, hiszen volt követelése a csődeljárás kezdő időpontjában, de nem vált hitelezővé, s emiatt – a sikeres csődeljárás okán – nem érvényesíthette (nem számíthatta) volna be a követelését.

o Kielégítheti-e magát – beszámíthatja-e a követelését a tartozásába – a moratórium tartama alatt a hitelező?

Álláspontom szerint ennek a d) pontnak azt a mondatát kell figyelembe venni, hogy „a csődeljárás kezdő időpontja előtt kikötött biztosítékot nem lehet érvényesíteni”. Jóllehet a hitelező már tulajdonosa a vagyontárgynak, de ez csak „biztosítéki céllal” történt, ebből következően, ha a moratórium kezdő időpontja előtt a követelésének érvényesítését nem jelentette be az adósnak – azaz nem közölte vele, hogy a tulajdonjogot megszerzi és elszámol az adóssal a vele szemben fennálló követelésé és a

III. KEZESSÉG ÉS CSŐDELJÁRÁS

vételartozása beszámítása utáni különbözettel, azt a moratórium kezdő időpontja után már nem teheti meg. Hitelezőként be kell jelentkeznie – ez alapján számítják majd a szavazati jogát –, az adós vagyona tekintetében pedig figyelembe kell venni a hitelezővel szemben fennálló vételárkövetelést is és az egyezséget így kell kialakítani. Adott esetben még az is előfordulhat, hogy a hitelező követelését kényszeregyezséggel 50%-ra csökkentik, s a hitelezőnek így kell elszámolnia. (Tegyük fel, hogy a hitelező 100 értékű kölcsönt adott az adósnak, aki egy 100 értékű ingatlan tulajdonjogát ruházta át rá biztosítékként. Az adós csődeljárásában született kényszeregyezés valamennyi biztosított hitelező követelését 50%-os arányban tette kielégíthetővé. Ebből következően a hitelező, amikor a biztosítékkal élni kíván, a kényszeregyezés alapján érvényesíthető 50-et beszámítja az adóssal szemben fennálló tartozásába, míg a másik 50-et elszámolás alapján ki kell fizetnie az adósnak.)

3) A biztosítéki célú engedményezés mint nevesített biztosíték nem jelenik meg a csődeljárásban. Kérdés, hogy ezt nem akarta a jogalkotó biztosítéknak tekinteni és emiatt ki kell innen zárni, vagy figyelemmel a BH 2001. 489. eseti döntésben foglaltakra, biztosítékként kell figyelembe venni. Álláspontom szerint csak a biztosíték tárgyában különbözik a biztosítéki célú vételi jogtól, ezért ha már azokat biztosítékként kell figyelembe venni a csődeljárásban – a biztosítéki célú engedményezéssel biztosított követeléseket is ekként kell számításba venni a biztosított és nem biztosított hitelezői osztályok kialakításánál.

A fentieket összegezve tehát csődeljárásban biztosítottak minősülnek a

- zálogjoggal, végrehajtási joggal (és természetesen ingóknál a foglalással),
- óvadékkal,
- biztosítéki célú vételi joggal,
- biztosítéki célú tulajdonátruházással és
- biztosítéki célú engedményezéssel biztosított követelések.

Az első háromra vonatkozóan a törvény maga rendelkezik így, a negyedikre csak utalást tesz, az ötödik pedig értelmezéssel kerülhet ebbe a csoportba.

Ez a csoportosítás elsősorban a szavazatok osztályba sorolása miatt lényeges, hiszen a biztosított és a nem biztosított hitelezők szavazatának a számítása külön-külön történik, másodlagosan viszont a kényszeregyezéses hitelezőkre vonatkozik, hiszen a kényszeregyezéses hitelezőkre nem tartalmazhat a kényszeregyezés kedvezőlenebb feltételeket, mint amelyeket az adott hitelezői osztályba tartozó hozzájáruló hitelezők számára az egyezés tartalmaz. Ebből következően egyáltalán nem mind-egy, hogy melyik osztályba sorolja a vagyonfelügyelő a hitelezőt.

A függő követelések

A jogalkotó – ellentétben a felszámolással – a csődeljárások vonatkozásában nem rendezte az ún. „függő követelések” sorsát a bankok és a biztosítók tekintetében sem. A csődeljárásban a függő követelés fogalma nem használható. Ha a csődeljárás során hívják le a bankgaranciát, egyéb kötelezvényt, akkor az attól számított 3 munkanapon belül a hitelező bejelentheti a vagyonfelügyelőnek a megtérítési igényét, egyébként nem minősül hitelezőnek, hiszen még nem rendelkezik igénnyel az adóssal szemben.

Véleményem szerint egyszerű információként be lehet jelenteni a „függő követeléseket” a vagyonfelügyelőnek, mely lényeges lehet a hitelezőknek, mert egy esetlegesen lehívott garanciából eredő igénnyel az adós vagyont el lehet vonni az egyezsége hitelezők elől.

A másik érdekes kérdés a kezessel szemben megindult csődeljárásban bejelentett igény. A gyakorlatban ez úgy merül fel, hogy cégcsoport tagjai elleni csődeljárások gyakorlatilag egy időben folynak, s ilyenkor nem vitásan a főkötelezettel szembeni eljárásban a hitelezőnek be kell jelentenie az igényét – akár esedékes az, akár nem.

Sortartó kezesség esetén a cégcsoport másik tagjának eljárásában – véleményem szerint – a hitelezői igény nem jelenthető be, mert a behajthatatlanság a főkötelezett eljárásában még nem vált egyértelművé.

Ha a 30 napos határidőn belül a főkötelezettel szemben folyó csődeljárásban a jogosult nem érvényesítette az igényét – nem vált hitelezővé –, véleményem szerint sikeres csődeljárás esetén a követelés érvényesítési jogát elveszítette a sortartó kezessel szemben is (lásd 1/2007.PJE a mögöttes felelősségről).

Készfizető kezesség esetén el kell választani egymástól azt a helyzetet, amikor már esedékessé vált a főkötelezettel szemben a jogosult követelése attól, amikor még vele szemben is csak nem járt követeléssel rendelkezik a hitelező.

Ha még nem járt le a főkötelezettel szemben sem a követelés, úgy az ő csődeljárásában a hitelezői igényt – mint le nem járt követelést – be kell jelenteni, de álláspontom szerint a készfizető kezessel szemben ekkor még nem lehet fellépni, hiszen a kezes kötelezettsége az esedékességgel áll be a jogosult irányába.

Ha a főkötelezett csődeljárásának lefolytatása iránti kérelem benyújtásakor a követelés már esedékes volt, akkor a jogosultnak a főkötelezett elleni csődeljárás kezdő időpontjától számított 30 napon belül

a) vagy be kell jelentenie a hitelezői igényét a főkötelezett eljárásában, s ezt követően a készfizető kezessel szemben az elévülési időn belül felléphet; vagy

b) ezen határidőn belül felléphet a készfizető kezessel szemben – olyan időpontban, amikor még a készfizető kezesnek is van lehetősége a 30 napos határidőn belül bejelentenie a saját jogán az igényét. (Álláspontom szerint itt analóg módon kell alkalmazni az 11/2010 PJE jogegységi határozatban a felszámolási eljárásban a készfizető kezesség működésével kapcsolatban kifejtetteket.)

Ha a jogosult elmulasztja ezt a bejelentést, illetve nem lép fel időben a készfizető kezessel szemben, és a csődeljárás sikeres volt – az adós és a csődeljárásban résztvevő hitelezők egyezségét a bíróság jogerősen jóváhagyta – úgy a jogosult a követelését nem érvényesítheti sem a főkötelezettel szemben, sem a készfizető kezessel szemben.

Ha eredménytelen volt a csődeljárás, akkor nincs ez a jogkövetkezmény, tehát a hivatalból meginduló felszámolási eljárásban alkalmazandó szabályok szerint kell megítélni a készfizető kezes helyzetét.

Előfordulhat, hogy egyidejűleg folynak a csődeljárások mind a kötelezett, mind a készfizető kezessel szemben, s ez már számos kérdést felvet.

o Be lehet jelentkezni mind a kettőbe?

Álláspontom szerint esedékessé vált követelés esetén ez nem kizárt, hiszen a jogosult mind a kötelezettel, mind a készfizető kezessel szemben felléphet egyidejűleg. Nyilvánvalóan kétszeres teljesítésre nem jogosult, amennyiben tehát az egyik eljárásban kielégítést kap, úgy azt a másik eljárásban be kell jelentenie, s a vagyonfelügyelőnek együtt kell működni. Ha még a főkötele-

zettel szemben sem vált esedékessé a követelés, akkor a készfizető kezessel szemben véleményem szerint még nincs igénye a jogosultnak. Nem vitásan a kezes szerződésben vállalta a fizetési kötelezettséget, ha a kötelezett nem fizet, s azonnal fel is lehet lépni vele szemben. Azonban csak akkor, ha a főkötelezettel szemben esedékessé vált a követelés. A főkötelezett elleni csődeljárásban az adós a le nem járt követeléssel már tartozik a jogosultnak, s annak összege már megállapítható (lásd a korábban írtakat a le nem járt követeléseknél), és így kiszámítható a szavazatok száma is, valamint az egyezségről is figyelembe lehet venni az igényt. A készfizető kezesnek a jogosulttal szemben már van szerződése, amelyben vállalta, hogy a kötelezett nem fizetése esetén maga teljesít, kötelezettségének beállta azonban attól a feltételtől függ, hogy esedékes lesz-e a főkötelezettel szemben a jogosult igénye. Ez azonban nem minden esetben történik meg. Álláspontom szerint ezért a készfizető kezes csődeljárásában a főkötelezettel szemben le nem járt követelés alapján a jogosult nem válik hitelezővé. Az alábbi példa teszi szemléletessé a fenti okfejtést: Tegyük fel, hogy a jogosult egy megrendelő és a főkötelezett egy építőipari fővállalkozó. A jogosult 100 M forintot fizetett előlegként a kötelezett részére a projekt építésének megkezdésére és a kötelezett vállalta az összeg visszafizetését évi 20%-os kamattal arra az esetre, ha a szerződésben vállalt építési kötelezettségét nem teljesíti. Ennek az összegnek kamatokkal történő visszafizetéséért készfizető kezességet vállalt a kötelezett cégcsoportjába tartozó másik vállalkozás. Ha a kötelezett csődeljárás alá került, de folytatja a projekt építést – még nem járt le a szerződésben kikötött határidő – a jogosultnak a kötelezett csődeljárásában be kell jelentenie az igényét, mint le nem járt követelést, tekintettel arra, hogy az előleg tulajdonképpen hitel, azt az adós vagyonánál – mint tartozást – figyelembe kell venni. Ha a készfizető kezes is csődeljárás alá kerül ebben az időszakban, úgy álláspontom szerint – az ő csődeljárásában ezt az összeget még nem lehet hitelezői igényként érvényesíteni, mert a követelés még a főkötelezettel szemben sem vált esedékessé, így a kezessel szemben még látenszen sem létezik.

o Milyen következménye lesz a kényszeregyezésnek a készfizető kezes kötelezettségére nézve?

Ez a kérdés főleg akkor érdekes, ha a főkötelezett csődeljárásának kezdő időpontja előtt már esedékessé vált a követelés. Ha ugyanis nem vált esedékessé, akkor – a fent kifejtettek alapján – a készfizető kezes csődeljárásában véleményem szerint nem lehet fellépni. Ha a főkötelezett csődeljárása csődegyezséggel befejeződött, a csődegyezésben a felek a kötelezettségek (részleges) elengedésében állapodtak meg, és a bíróság jogerősen jóváhagyta az egyezséget, akkor a jogosult követelése csökkent a főkötelezettel szemben és ebből következően az esedékességet követően a jogosult a készfizető kezessel szemben is csak ekkora összeg kifizetése érdekében léphet fel. (A Ptk. 273. § (1) bekezdése szerint a kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezességet vállalt. A Ptk. Kommentár szerint a kötelezettség csökkenésével megfelelően csökken a kezes helytállási kötelezettsége is.) Mi történik azonban akkor, ha a főkötelezett csődeljárásának kezdő időpontjában már esedékes volt a követelés, s így a készfizető kezes csődeljárásában is érvényesíthető? Ha a készfizető kezes csődeljárásában születik meg előbb a csődegyezés, vajon az itt kialakított arány hogyan befolyásolja a főkötelezett eljárásában kötött egyezséget? Elképzelhető, hogy mind a két helyről kapjon kielégítést a hitelező és így összességében magasabb kielégítéshez juthasson, mint a többiek?

Ha a készfizető kezes csődeljárása fejeződik be hamarabb csődegyezséggel, akkor a főkötelezett kötelezettsége még 100%

a hitelezővel szemben, tehát a készfizető kezes felelőssége is hozzá igazodik.

Álláspontom szerint az a levezetés a helyes, mely szerint ha a főkötelezett csődeljárásában a kielégítés alacsonyabb százalékról született csődegyezés (és a készfizető kezes még nem elégítette ki a hitelezőt), az kihat a készfizető kezes felelősségére is, az is csökken ekkora mértékre. A főkötelezettel szembeni le nem járt követelések esetén a főkötelezett egyezségkötése után a készfizető kezessel szembeni fellépéssel kapcsolatban kifejtettek – azaz, hogy a csődegyezés miatt a készfizető kezessel szembeni követelés is csökkent – egyértelműek, logikusan következnek a jogszabályokból. Kétféle módon nem lehet egy problémát kezelni, ezért a lejárt követelések esetén is ugyanerre a jogkövetkezményre kell jutnunk a kezes felelősségével kapcsolatban.

Ugyanakkor a készfizető kezes csődeljárásában 100 %-ban kiegyenlített kötelezettséggel a készfizető kezes a hitelező helyére léphet a főkötelezett csődeljárásában a teljes általa kiegyenlített követelés (100%) érvényesítése érdekében, azonban ha itt utóbb a követelés csökkentésére vonatkozóan születik kényszeregyezés, akkor a készfizető kezes csak a kényszeregyezés erejéig kaphat kielégítést, a hitelezővel szemben természetesen megtérítési igénye nincs.

A kezesnél folyó csődeljárás vagyonfelügyelőjének mindenképpen figyelemmel kell lennie arra, hogy a jogosult jelentkezzen be a főkötelezett eljárásában is 30 napon belül hitelezőként, vagy olyan időpontban jelentkezzen a kezesnél, amikor a készfizető kezes még saját jogán be tud lépni a főkötelezett csődeljárásába, mert egyébként – az 1/2010.PJE elveinek alkalmazásával – megtagadható a készfizető kezes csődeljárásában hitelezőkénti nyilvántartásba vétele.

A dologi kötelezett csődeljárása

A kiindulási helyzet ilyenkor a következő: „A” társaság vett fel kölcsönt, melynek biztosítékkául „B” társaság engedte meg, hogy az ingatlanára az „A” társaság tartozásának biztosítékkául jelzálogjogot jegyezzenek be a Bank javára.

Ha „A” társaság csődeljárása indul meg, akkor

a) a Bank nem lesz biztosított hitelező (hiszen „A” társaságnak nincs olyan vagyontárgya, amelyen a Banknak zálogjoga, stb. állna fenn),

b) ha még nem volt esedékes a követelés, a csődeljárás kezdő időpontja azt még nem teszi lejárttá, tehát a „B” társaság zálogtárgyából nem kereshet kielégítést a Bank, ha esedékes volt, akkor a csődeljárás megindulását követően a dologi kötelezett „B” társasággal szembeni fellépését az „A” társaság elleni csődeljárás nem akadályozza meg. Ilyenkor azonban kérdés, hogy ha „A” társaság csődegyezséget köt pl. az eredeti kötelezettség 50%-ának kifizetésére, az mennyire hat ki a dologi kötelezett kötelezettségére? Álláspontom szerint az csökkenti a zálogtárgyból való kielégítési lehetőséget, pontosan a követelés 50%-ára. A zálogtárggyal való felelősség terjedelme ahhoz a követeléshez igazodik, amelynek biztosítására a zálogtárgy szolgál [Ptk. 251. § (3) bekezdés].

A készfizető kezességnél kifejtettek alapján itt is csak az a következtetés vonható le, hogy a főkötelezett (személyes kötelezett) eljárásában kötött csődegyezésnek szélesebb hatásköre van, mint csak az az eljárás, hiszen kihat azokra a kötelezettek-re, akiknek a felelőssége a főkötelezett tartozásához igazodik. Ugyanakkor, ha a dologi kötelezett már korábban kifizette a tartozást, akkor a hitelező helyére lépve a személyes kötelezett csődegyezése alapján lehetséges, hogy csak a csődegyezéssel csökkentett összeg kielégítésére tarthat igényt.

KÉT JOGTERÜLET HATÁRÁN – VITÁS KÉRDÉSEK A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS KÖRÉBŐL

BEVEZETŐ

Tizennyolc évvel ezelőtt lépett hatályba a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi II. törvény, amelyet ma már egységesen Cstv.-nek rövidítünk. A törvény betöltötte 18. életévét, mondhatnánk, hogy nagykorú lett, más gazdasági törvényünkkel összehasonlítva tényleg szép kort ért meg, mindez azonban nem ad okot az öröme. A törvényt öt novellisztikus és több mint félszáz egyéb módosítás érintette. Ennek következtében elvesztette belső koherenciáját, a rengeteg módosítás gyakran más törvénymódosítás céljait oltotta ki, s manapság már a törvény értelmezése napi gondokat okoz a jogalkalmazóknak, bírácoknak, ügyvédeknek és felszámolóknak egyaránt. Ezért minden fórumot meg kell ragadni annak hangoztatására, hogy elodázzhatatlan egy új, modern fizetésképtelenségi törvény megalkotása.

Érdemes felidézni törvényt eredetét, legalább vázlatosan. Magyarországnak 1840-ig nem volt önálló csődtörvénye. Az itáliai városállamokban már a XIII. században (amikor nálunk még a tatár hordák dúlták végig az országot) kialakult a csődjog (banco rotto), egy Rocco nevű szerző a Mercatorum notabilia című, Nápolyban 1685-ben megjelent művében már olyan szakkifejezéseket használt, mint pl. csődhirdetmény, sorrend illetve arány szerinti kielégítés. (Megint csak emlékeztetőül, ebben az időszakban még a török uralkodott Magyarországon.) Ezt a hiányosságot Apáthy István, a XIX. század híres csődjogásza azzal magyarázta, hogy „őseink harcias nemzet valának,” méltóságuk alatti dolognak tartották a kereskedéssel foglalkozni, ezért a kereskedelmi forgalmat szabályozó törvényeink később születtek meg, mint Európa nyugati népeinél. A csőd szó eredetét az első magyar csődtörvény (1840. évi XXII. tc. De concursu: a Csődületről) címéből eredeztetik, amely a hitelezők tömeges jelentkezését, összezsúrdulását (concursum creditorum) jelenti. Az adós fizetésképtelensége esetében ugyanis a hitelezőket összezsúrdították, s ezen kifejezés rövidített változata a csőd szó. Gyakorlatilag ettől kezdve a csőd kifejezés hétköznapi és jogi szaknyelvben használt tartalma egybeesett. Az 1840. évi törvényt felváltó, 1881. évi XVII. tc., – melynek tervezetét német minta alapján Apáthy István készítette – 1948-ig volt hatályban, s ugyanilyen tartalommal használta a csőd kifejezést. Ezzel a magánjogi szabályozással összhangban állt a büntetőjogi, (csődbüntett) valamint más jogterület szabályozása.

A szocialista tervgazdálkodás körülményei között a csőd szó használata is kerülendő volt, s amikor a gazdasági viszonyok változása kikényszerítette az 1986. évi II. tv. (Ftvr.) megalkotását, a csődeljárás helyett a felszámolási eljárás kifejezést használta. A felszámolás, mint kifejezés nem volt ismeretlen a korabeli csődjogunkban. Az 1875. évi XXVII. törvény, a kereskedelmi törvény a nem fizetésképtelen cégek jogutód nélküli

megszűnése esetére lefolytatandó eljárást nevezte felszámolásnak, amely fogalom a mai végelszámolásnak felel meg. A fogalmi zűrzavart fokozta a jelenleg is hatályos 1991. évi XLIX. tv. hatályba lépése, ennek kidolgozásakor egy reorganizációs típusú eljárást vezettek be, amelyet csődeljárásnak neveztek el. A fenti változások következtében a korábbi csődfogalomnak a mai felszámolási eljárás fogalma felel meg, míg a mai csődeljárás a korábbi jogban ismert csődön kívüli kényszeregyezséghez hasonlítható.

Nem igazán érthető a törvényalkotók szándéka, amikor több száz éves fogalmat más tartalommal töltöttek meg, mint ami a joggyakorlatba átment. Jellemző példa az ezzel kapcsolatos problémákra a Genfben 1930. június 7-én megkötött váltóügyi egyezmény kihirdetéséről szóló 1/1965. (I.24.) IM. rendelet, melynek 43. § (1) bekezdés 3. pontja kimondja, hogy a váltóbirtokos megtérítési igényt érvényesíthet a váltóátruházók, a kibocsátó és a többi kötelezett ellen, ha az elfogadás végett nem mutatható váltó kibocsátója *csődbe* jut. A jogszabály ebben az esetben a csőd fogalmát a korabeli csődfogalomnak megfelelően, s nem a mai jogszabályi tartalom szerint használja.

Azt is hangsúlyozni kell azonban, hogy legújabbban már nem csődjogról, hanem a fizetésképtelenség jogáról beszélnek. Ennek egyik példája a német csődtörvény, ahol 1999. január 1-jén a Konkursordnungot (csődtörvényt) az Insolvenzordnung (fizetésképtelenségi törvényt) váltotta fel.

Az új csődtörvény megalkotását előíró 2003. évi kormányhatározat még az új fizetésképtelenségi törvényről, míg az 1094/2005. (IX.19.) kormányhatározat már új csődtörvényről beszél, remélem a megalkotandó új törvény ezen a téren is következetes lesz.

Előadásomban továbbiakban két olyan kérdéstről kívánok beszélni, amelyek esetében a csődjog és a polgári jog szabályai ütköznek, s a kollízió feloldása az utóbbi időben kezd kikristályosodni.

A szerződés Cstv. 40.§ alapján történő megtámadása vagy a szerződés hatálytalanságának megállapítása a Ptk. 203. § alapján

Előadásom első részében a fedezetelvonó szerződések problémakörének egyetlen szeletével foglalkozom, nevezetesen azzal a kérdéssel, hogy a Cstv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet által kötött fedezetelvonó szerződés a Ptk. 203. § alapján megtámadható, illetve megtámadás esetén döntés hozható-e abban az esetben, ha a gazdálkodó szervezet fizetésképtelenségét jogerősen megállapították Erre a leszűkített témára tekintettel indokolt az előadásban használt fogalmakat definiálni:

- Jogosult: az a természetes személy vagy gazdálkodó szervezet, akinek a vagyontárgyat értékesítő féllel (adós) szemben követelése áll fenn, s akinek a kielégítési alapját a támadott szerződéssel elvonták. A felszámolási eljárás után hitelező, ha az eljárásban bejelenti a követelését.

- Adós (a vagyontárgyat értékesítő fél): az a Cstv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet, akinek a jogosulttal szemben fi-

* Dr. Juhász László, a Pécsi Ítéletábrla Polgári Kollégiumának vezetője.

zetési kötelezettsége áll fenn, melyet nem teljesít, s a vagyontát a szerző féllal kötött szerződéssel átruházza, ezzel a jogosult kielégítési alapját elvonja, s amely megalapozza a szerződés hatálytalanságának megállapítását. A felszámolási eljárás megindítása után csődjogi értelemben vett adós.

- Szerző fél: aki a vagyontárgyat a támadott szerződéssel szerezte meg.

A Győri Ítéltábla 2007. december 7-én tartott kollégiumi ülésen foglalkozott a fedezetelvonó szerződések gyakorlati kérdéseivel. A kollégiumi anyag a fedezetelvonó szerződések általános kérdéseivel foglalkozott, de érintette azt a kérdést, hogy a Ptk. 203. § alapján indítható-e per a szerződés hatálytalanságának megállapítása iránt abban az esetben, ha időközben a vagyontárgyat átruházó szerződő fél felszámolás alá került.

Az ítéltábla a kollégiumi véleményében kimondta, hogy amennyiben az adós ellen a sérelmezett ügyletet követően felszámolási eljárás indult, ez nem zárja ki a hatálytalanság megállapítása iránti per megindítását, (ennek megindítását a Csődtörvényben szabályozott speciális ún. megtámadási perek lehetősége és az ott szabályozott perindítási határidő eltelte sem zárja ki) azonban speciális szempontokat kell figyelembe venni a per elbírálása során. Eszerint, amennyiben valamennyi hitelező kielégítésének mértékéről állást lehet foglalni, utóbb a relatív hatálytalanság szankciójának alkalmazása iránt a szerző fél ellen indított perben a fedezet elvonását és annak mértékét arra figyelemmel kell megállapítani, hogy a kifogásolt ügylet(ek) megkötése nélkül a rendelkezésre álló vagyon az összes hitelezői követelés figyelembevételével a felperes milyen mértékű kielégítést biztosított volna.

A Pécsi Ítéltábla által elbírált konkrét ügyben a másodfokú tanács ezzel ellentétes álláspontot foglalt el, melyet közzétettünk a BDT 2008/7-8./129. szám alatt.

A Somogy Megyei Bíróság előtt indult ügyben az elsőfokú eljárás idején a vagyont értékesítő adós még nem állt felszámolás alatt, ezért az elsőfokú bíróság a kereseti kérelemnek helyt adva megállapította a szerződés hatálytalanságát. A fellebbező adós jelentette be, hogy felszámolás alá került az elsőfokú ítélet meghozatala után, továbbá azt is, hogy a felszámoló az érintett szerződést a Cstv. 40. § alapján megtámadta.

A Pécsi Ítéltábla álláspontja szerint, amennyiben a vagyontárgyat értékesítő gazdálkodó szervezet felszámolás alá kerül – akár az elsőfokú, akár a másodfokú eljárás során – a felszámolás megkezdésére tekintettel a vele szembeni igények elbírálásakor már a Cstv. rendelkezéseit kell alkalmazni. A Cstv. 38. § (3) bekezdése értelmében a felszámolás kezdő időpontja után a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos pénzkövetelést csak a felszámolási eljárás keretében lehet érvényesíteni. A jogosult adóssal szembeni követelése – amely megalapozza a fedezetelvonás miatti per megindítását – felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos pénzkövetelés, mert annak kiegyenlítésére a felszámolás körébe tartozó vagyon terhére a vagyontárgyat értékesítő adós volna köteles.

Nem változtat a követelés ilyen megítélésében az a tény, hogy a hatálytalanság megállapítása esetén a felperes a követelést a szerző fél vagyonából elégítené ki, ugyanis a követelés kötelezettje továbbra is a vagyontárgyat értékesítő gazdálkodó szervezet maradt. A szaktanács álláspontja szerint a hatálytalanság megállapítása iránti kereseti kérelem a Pp. 123. § szerinti megállapítási kereset és annak feltételeit vizsgálni kell. Kétségtelen tény, hogy a jogosult pozíciója a felszámolás elrendelése miatt romlik, mivel be kell jelentenie a követelését a felszámolási el-

járásban, s csak mint hitelező, s csak a Cstv. 40. § szabályai szerint léphet fel a fedezet elvonása miatt.

A Pécsi Ítéltábla határozatát a Legfelsőbb Bíróság Pfv. VII.21.659/2008. sz. határozatával *hatályában fenntartotta*. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja a felvetett jogkérdésben a következő: „A bírói gyakorlat szerint (BH1996. 606.) a Ptk.-nak a fedezetelvonó szerződésekkel kapcsolatos szabályai a felszámolás alatt álló cég vonatkozásában akkor érvényesülnek, ha a felszámolásra vonatkozó speciális jogszabályok ellentétes rendelkezést nem tartalmaznak. A Ptk. és a Cstv. – a polgári anyagi jogi szabályokat illetően – egymással a *lex generalis*, és a *lex specialis* viszonyában állanak, az előbbi akkor kerül alkalmazásra, ha az utóbbi külön, vagy eltérő rendelkezéseket nem tartalmaz.

Az ún. fedezetelvonó szerződéseknek eltérő a megítélése a Ptk., illetve a Cstv. alapján (BH2000. 365.). Ha az adóssal szemben felszámolási eljárás indult, az adós és a jogszerző személy közötti szerződésnek a hitelezőkkel szembeni viszonylagos hatálytalansága esetén a szerződő fél az elvont fedezetnek a felszámolási vagyon részére való visszaszolgáltatására kötelezhető, és nem szolgálhat kizárólag a hitelező felperes igényének kielégítésére. A Cstv. 40. § (1) bekezdése a Ptk. 203. § (1) bekezdésében foglalt ún. fedezetelvonó szerződés speciálisan szabályozott esete (BH2004. 142.).

Miután az adós és a jogszerző személy közötti szerződésnek a hitelezőkkel szembeni viszonylagos hatálytalansága esetén a szerződő fél az elvont fedezetnek a felszámolási vagyon részére való visszaszolgáltatására kötelezhető (BH2000. 365.), tévesen hivatkozott a felperes a felülvizsgálati kérelmében arra, hogy a felperes kielégítést kereshet a II. r. és III. r. alperesek tulajdonát képező ingatlanból, amely fedezetet nyújt a felperesi követelésre, ellentétben az I. r. alperes felszámolási eljárás körébe eső vagyonával. Erre figyelemmel a másodfokú bíróság jogszabálysértés nélkül jutott arra a következtetésre, hogy hiányzott a felperes tekintetében a megállapítási kereset előfeltétele.”

A Szegedi Ítéltábla egyik döntésében részben eltérő álláspontot foglalt el. A döntés értelmében a Legfelsőbb Bíróság fenti ismertetett álláspontja csak akkor helytálló, ha a Ptk. 203. § alapján a hatálytalansági pert az adós felszámolásának jogerős elrendelése után indították meg.

Alapvető kérdés, hogy a Cstv.-ben szabályozott eredményes perindítás esetén a szerződés érvénytelenségét, míg a Ptk. 203. § alapján indított perben a szerződés hatálytalanságát kell megállapítani. A Szegedi Ítéltábla döntésének indokolása ebben a kérdésben kitér arra, hogy a bírói gyakorlatban vitatott volt, a Cstv. 40. § (1) bekezdés a)-c) pontjaiban szereplő okokra alapított megtámadás jogkövetkezménye az ügylet hatálytalansága (BH 2000/365., 2004/142. szám) vagy annak érvénytelensége. Ezt a kérdést a Legfelsőbb Bíróság a 2008. szeptember 30-án meghozott PJE 3/2008. számú jogegységi határozatában minden bíróságra kötelező erővel eldöntötte (közzétéve a BH 2008. évi 12. számában). Kimondta, hogy a Cstv. 40. § (1) bekezdés a)-c) pontjában meghatározott jogügyletek eredményes megtámadása esetén a Ptk.-nak az érvénytelen szerződésre vonatkozó rendelkezéseit, az érvénytelenség jogkövetkezményét – így a Ptk. 237. § (1) bekezdése szerint az eredeti állapot helyreállítását – kell alkalmazni.

A Cstv. 40. § tehát nem relatív hatálytalansági tényállás – ebből a szempontból a Ptk. 203. §-hoz képest nem *lex specialis* –, hanem érvénytelenségi megtámadási okokat nevesít. Mindaddig, amíg az arra jogosultak (felszámoló, hitelezők) a szerződést

a Cstv. 40. § alapján nem támadják meg eredménnyel, a szerződést érvényesnek kell tekinteni, és alkalmazhatók rá a relatív hatálytalanság jogkövetkezmenyei.

Ennek a jogértelmezésnek a következménye az, hogy a felszámolás előtt indított, a relatív hatálytalanság miatt túsíre kötelezés iránti per tovább folytatódik, a per megindításakor ugyanis a Ptk. 203. §-a és a Cstv. 40. §-a egymással nem állhatott a lex generalis és lex specialis viszonyában, mivel az I. rendű alperessel szemben ekkor még nem folyt felszámolás. Abban az esetben viszont, ha bármelyik hitelező vagy az adós nevében a felszámoló a Cstv. 40. §-a alapján – határidőben – támadja meg a perbeli szerződést, akkor az érvénytelenségi per jogerős befejezéséig a jelen per tárgyalásának felfüggesztése lenne indokolt, mivel a hatálytalansági pernek az ügylet érvényessége előkérdése.

Ha a hitelező a felszámolás kezdő időpontja után indít keresetet a fedezet elvonása miatt, már csak hitelezőként léphet fel, a hitelezők érdekközösségének egyik részeseként, ezért ebben az időszakban már a Cstv. – Ptk-hoz viszonyított – lex specialis szabályai az irányadóak. A felszámolási eljárás alatt a hitelező a Cstv. 40. § szerint, annak jogkövetkezmenyei mellett támadhatja meg az adós fedezetelvonó szerződését, ekkor már a Ptk. 203. § alkalmazása kizárt (hasonlóan Legfelsőbb Bíróság Gfv. IX.30.052/2008. szám), – fejt ki a Szegedi Ítélőtábla álláspontját az ítélet.

A három ítéletáblai álláspont között az az alapvető különbség, hogy

- a Győri Ítélőtábla álláspontja szerint a hatálytalansági per a felszámolási eljárástól függetlenül megindítható, csak speciális felszámolási eljárási feltételeket is vizsgálni kell a döntés meghozatalakor;
- a Pécsi Ítélőtábla álláspontja szerint abban az esetben, ha a perindításkor ugyan még nem állt felszámolás alatt az adós cég, de – akár a másodfokú határozat meghozatala előtt – jogerősen elrendelték a felszámolását, a hatálytalansági keresetet el kell utasítani, csak a Cstv. 40. § alapján és csak a felszámolási eljárásban bejelentkezett hitelező indíthatja meg a pert,
- míg a Szegedi Ítélőtábla álláspontja szerint a felszámolás tényének csak akkor van jelentősége, ha a hatálytalansági pert a felszámolás elrendelése után indították meg.

A vita ilyen módon történő kijegecesedése után hozott a Legfelsőbb Bíróság egy döntést Gfv. 30.001/2010/6. sz. alatt, amely csak arra az esetre ad irányutatót, ha a felszámolás elrendelését követően indítják meg a Ptk. 213. § alapján a hatálytalansági pert az adós és a vele szerződő fél ellen. Ebben a döntésben a Legfelsőbb Bíróság az alábbi álláspontot fejtette ki.

A perbeli eljárásban az volt a jogkérdés, hogy a vagyontárgyat elidegenítő fél (az adós) ellen – felszámolásának megindulását követően – egyáltalán benyújtható-e a Ptk. 203. §-ára alapított kereset, vagy ilyen esetben csak a Cstv. 40. §-a alapján lehet fellépni az adós vagyonából már kikerült vagyontárgyak visszaszerzése érdekében.

A Legfelsőbb Bíróság előtt folyamatban lévő felülvizsgálati eljárásban a Ptk. 203. §-a szerinti „harmadik személynek” (felperes) a követelése a felszámolás alatt álló adóssal (I.r. alperes) szemben áll fenn. Ebben az esetben a felperes eldöntheti, hogy a felszámolási eljárásra irányadó szabályok szerint hitelezőként részt vesz-e az I.r. alperes felszámolási eljárásában, vagy pedig vele szemben nem érvényesíti a követelését. Ez utóbbi esetben azonban nincs lehetősége arra sem, hogy felszámolási eljárás-

son kívül fellépjen az adóstól korábban „szerző” félle szemben, hiszen ez azt jelentené, hogy az I.r. alperessel szembeni követelését mégis érvényesíteni akarja (jóllehet nem azzal szemben, aki a tényleges adós volt). Az eredeti kötelezett felszámolás alá kerülése esetén tehát annak, aki nem válik hitelezővé az eredeti kötelezett (adós) felszámolási eljárásában, nincs joga fellépni harmadik személyként az adóstól korábban szerző félle szemben a Ptk. 203. §-a alapján, mert ez az adóssal szembeni követelés érvényesítésének minősül.

Ha azonban az adóssal szemben követeléssel rendelkező személy érvényesíti az igényét a felszámolás során hitelezőként, akkor önállóan nem jogosult kielégítést keresni – a felszámolási eljárás sajátosságai miatt –, hanem csak a Cstv. 40. §. alapján fellépve hitelezőként támadhatja meg a tulajdonátruházást tartalmazó jogügyletet és eredményes megtámadás esetén, a jogügylet érvénytelensége alapján az adós vagyonába kerülhet vissza a vagyontárgy. (BH2009.178)

Mindebből következően a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a Ptk. 203. §-a alapján az I.r. alperes felszámolásának megindulása miatt kizárt volt a felperes fellépése, ezért elvi élel mondta ki, hogy a Ptk. 203. §-ára alapított keresetet ilyen esetben el kell utasítani.

A Legfelsőbb Bíróság, a Szegedi Ítélőtábla és a Pécsi Ítélőtábla álláspontja tehát abban a kérdésben egyezik, hogy az adós fizetése képtelensége jogerős megállapítása után egyes hitelezők a Ptk. 203. § alapján nem léphetnek fel a fedezet elvonása miatt, erre csak a Cstv. 40. § alapján van lehetőségük.

Abban a kérdésben, hogy a felszámolás elrendelése előtt indított hatálytalansági perre milyen kihatása van a felszámolás elrendelésének, egyelőre kettős megoldást alkalmaznak a táblák. A Szegedi Ítélőtábla – s ebben a kérdésben a Győri Ítélőtábla – véleménye szerint nincs jogi relevanciája a felszámolás elrendelésének az ilyen pert a Ptk. 203. § szabályait alkalmazva be lehet fejezni. Jogi relevanciája a Cstv. 40. §-ra alapított érvénytelenségi per megindításának van, amely alapot ad a hatálytalansági per felfüggesztésére.

A Pécsi Ítélőtábla álláspontja szerint viszont a felszámolás elrendelése új helyzetet teremt, s ilyen esetben a fedezet elvonása miatt csak és kizárólag a Cstv. 40. § szabályai szerint lehet fellépni, ezért függetlenül attól, hogy a jogosultak a Cstv. 40. § alapján a pert megindították vagy sem, a hatálytalanság megállapítása iránti keresetet érdemben el kell utasítani.

Ez utóbbi jogkérdésben a Legfelsőbb Bíróság nem foglalt állást, mivel a felülvizsgálattal támadott ügyben a tényállás alapján erre nem is volt lehetősége. Így továbbra is nyitott, hogy a bírói gyakorlat melyik megoldást fogja elfogadni. A kérdés körben azonban valószínűsíthetően további döntések megjelenése várható. Miután több hasonló ügyben a Pécsi Ítélőtábla már határozatot hozott, megállapítható, hogy országosan eltérő gyakorlat alakult ki, ezért indokolt lehet jogegységi eljárás lefolytatása.

A KÖZÖS TULAJDON MEGSZÜNTETÉSÉNEK LEHETŐSÉGE A FELSZÁMOLÁS ALATT ÁLLÓ ADÓS ESETÉN

A bírói gyakorlatot is foglalkoztatta a közös tulajdonban álló ingatlan értékesítésének, a Cstv. értékesítésre és a Ptk.-nak a közös tulajdon megszüntetésére vonatkozó szabályai összefüggése. A Pécsi Ítélőtábla ebben a kérdésben egy konkrét bírósági per tapasztalatai alapján kollégiumi véleményt alkotott.

A szaktanácsunk álláspontja az volt, hogy az ingatlan társtulajdonosa ellen elrendelt felszámolás nem zárja ki azt, hogy – az adós nevében a felszámoló – a közös tulajdon megszüntetését kérje a Ptk. szabályai alapján, ezt ugyanis az értékesítésre vonatkozó csődjogi szabályok nem zárják ki.

a.) Az elsőfokú bíróság álláspontja:

Az irányadó tényállás szerint a felszámolás alatt álló felperes 448/10.000-ed, illetőleg 5/100-ad arányban volt tulajdonosa két elsőfokú felépítménynek, melyek gyakorlatilag egy üdülőtelek részei voltak. Az alperesek a tulajdonostársak, illetőleg a jelzálogjogosult voltak. A felszámoló nyilvános pályázatot írt ki az említett ingatlan tulajdoni illetőségek értékesítésére, pályázatot azonban senki nem terjesztett elő, így a felszámolási eljárás előírásai alapján a tulajdoni illetőség értékesítése sikertelen volt.

Az adós gazdálkodó szervezet – akinek nevében a felszámoló járt el – keresetet terjesztett elő közös tulajdon megszüntetése iránt, s miután a tulajdonostársak úgy nyilatkoztak, hogy a felperes tulajdoni illetőségeit magukhoz váltani nem kívánják, illetőleg nem tudják, a felperes a közös tulajdon megszüntetését a Ptk. 148. § (3) bekezdése alapján árverési értékesítés útján kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Megállapította, hogy a felperes tulajdonát képező ingatlanilletőségek a felszámolási vagyon körébe tartoznak, a felszámolási eljárás során történő vagyonértékesítés speciális szabályait a Cstv. tartalmazza. A Cstv. 49.§ (1) bekezdés értelmében a felszámoló az adós vagyontárgyait nyilvánosan értékesíti a forgalomban elérhető legmagasabb áron, a felszámoló az értékesítést pályázat vagy árverés keretében végzi. Az értékesítés részletes szabályait a 49/A. és 49/B. §-ok tartalmazzák, a Cstv. 56. § (2) bekezdése rendelkezik arra vonatkozóan, ha a követelésbehajtás, illetőleg vagyonértékesítés nem jár eredménnyel. Az elsőfokú bíróság ezen jogszabályi rendelkezésekből azt a következtetést vonta le, hogy a felszámolási eljárás során a Ptk. szabályai akkor alkalmazhatók, ha a Cstv. speciális rendelkezést nem tartalmaz.

Utalt arra, hogy a felperes keresete szerinti, a felszámolási vagyonba tartozó ingatlanhányadoknak a Ptk. 148. § alapján történő bíróság általi értékesítése a Cstv. speciális szabályainak megkerülését eredményezné. A felszámolási vagyon értékesítése a felszámoló feladata, nem az általános hatáskörű bíróságé. Amennyiben a felszámolónak a vagyont nem sikerül értékesítenie, úgy azt a Cstv. 57. §-ban részletezett kielégítési sorrend figyelembevételével a hitelezők részére kell átadni. Mindezekből arra a következtetésre jutott, hogy a felszámolási vagyonba tartozó ingatlanilletőségekkel kapcsolatban, azt érintően közös tulajdon megszüntetése iránt a felszámoló nem terjeszthet elő keresetet, ezért utasította azt el az elsőfokú bíróság.

A felperes fellebbezése folytán eljárás másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat meghozatalára utasította.

b.) A másodfokú bíróság jogi álláspontja:

Az eldöntendő jogkérdés az volt, hogy a többször módosított 1991. XLIX. törvény (Cstv.) rendelkezései tartalmazzak-e a Ptk. 147. §-ban foglalt rendelkezéstől eltérő szabályt.

A kérdés megválaszolásánál a szaktanács Ptk. 1. § (1) bekezdés szerinti értelmezési alapelvből indult ki, s eszerint a Ptk. az

állampolgárok, valamint az állami, önkormányzati, gazdasági és társadalmi szervezetek, továbbá más személyek vagyoni és egyes személyi viszonyait szabályozza. Az e viszonyokat szabályozó más jogszabályokat – ha eltérően nem rendelkeznek – e törvénnyel összhangban, e törvény rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni. Vagyis, ha a Ptk. 1. § (1) bekezdésében meghatározott viszonyokat szabályozó más jogszabály a Ptk.-tól eltérően rendelkezik, úgy ezt a Ptk.-tól eltérő rendelkezést kell alkalmazni, eltérő rendelkezés hiányában pedig az ilyen jogszabályt a Ptk.-val összhangban, a Ptk. rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni (EBH 2002. 741.). Ezen értelmezési alapelv funkciója az, hogy egyes szabályok konkrét alkalmazása ne fordulhasson szembe a törvény egészének céljával.

A Cstv. a Ptk. 1. § (1) bekezdésében meghatározott viszonyokat szabályozó jogszabály.

A Ptk. 2. § (1) bekezdése ugyancsak a bevezető rendelkezések körében kimondja, hogy a törvény védi a személyek vagyoni és személyhez fűződő jogait, továbbá törvényes érdekeit (alanyi jogok védelme). Az alanyi jog alatt a polgári jogviszonyokban a jogalany jogszabály által meghatározott, biztosított és védett cselekvési lehetősége értendő. Az alanyi jogokat jogszabályok juttatják kifejezésre. A tulajdonhoz való jog a Ptk.-ban külön kiemelt és külön védelemben részesülő vagyoni jog (BH 1996. 358.)

A Ptk. a polgári jogi viszonyok legalapvetőbb szabályai körében tartalmazza a tulajdonjog általános szabályait, a tulajdonjog tárgyaira (IX. fejezet), a tulajdonjog tartalmára és védelmére (X. fejezet), a tulajdonjog megszerzésére (XI. fejezet) és a közös tulajdonra vonatkozó rendelkezéseket (XII. fejezet). Eszerint a tulajdonjog magában foglalja a birtoklás (Ptk. 98. §.), a használat, a hasznok szedésének a jogát (Ptk. 99. §.), és a rendelkezési jogot (Ptk. 112. §.), vagyis azt, hogy a tulajdonos a dolog birtokát, használatát vagy hasznai szedésének jogát másnak átengedje, a dolgot biztosítékul adja vagy más módon megterhelje, továbbá, hogy a tulajdonjogot másra átruházza, vagy azzal felhagyjon. Ugyanakkor a tulajdonos viseli a dologgal járó terheket, és a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni (Ptk. 99. §.).

A tulajdonjog ugyanazon a dolgon meghatározott hányadok szerint több személyt is megilletethet (Ptk. 139. § (1) bekezdés). A tulajdonostársak birtoklására, használatára, hasznosítására és dologgal járó terhek viselésére vonatkozó speciális szabályokat a Ptk. 139.-143. §-ai, a rendelkezési joggal kapcsolatosan pedig a Ptk. 144.- 145. §-ai tartalmazzák.

Ez utóbbi szerint többek között a tulajdonostársak egyhangú határozata szükséges az egész dolog feletti tulajdonjog átruházásához. Saját tulajdoni hányadával viszont bármelyik tulajdonostárs rendelkezhet, azonban a tulajdonostárs tulajdoni hányadára a többi tulajdonostársat harmadik személlyel szemben elővásárlási, előbérleti, illetőleg előhaszonbérleti jog illeti meg.

A Ptk. 147. §-a szerint a közös tulajdon megszüntetését bármelyik tulajdonostárs követelheti, az e jogról való lemondás semmis. Közös tulajdon esetén minden tulajdonostársat megillető alapvető jog a közös tulajdon megszüntetésének követelése, e jogot korlátozni sem lehet. A tulajdonostársak ez a joga a törvényben biztosított és a törvény által védett alanyi jog.

A Ptk. a közös tulajdon megszüntetésének módozataira rangsort állít, a Ptk. 148. § (1) bekezdése szerint a közös tulajdon tárgyait elsősorban természetben kell megosztani. A (2) bekezdés értelmében a közös tulajdon tárgyait vagy azok egy részét megfelelő ellenérték fejében a bíróság egy vagy több tu-

lajdonostárs tulajdonába adhatja, míg a (3) bekezdés kimondja azt, hogy ha a közös tulajdon más módon nem szüntethető meg, a közös tulajdon tárgyait értékesíteni kell és a vételárat kell a tulajdonostársak között megfelelően felosztani.

A Cstv. hatálya alá tartozó tulajdonos vagy társtulajdonos gazdálkodó szervezet [Cstv. 2. §, 1, 3. § (1) bekezdés a) pont] a felszámolás kezdő időpontjáig [Cstv. 28. § (2) bekezdés e) pont] tulajdonjogát a Ptk. rendelkezései alapján szervezeti képviselője vagy képviselői útján gyakorolhatja. Közös tulajdon esetén a saját tulajdoni hányadával rendelkezhet, és tulajdonostársként követelheti a többi tulajdonostártól a közös tulajdon megszüntetését. E joggyakorlás körében képviselő útján köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot [Ptk. 219. § (1) bekezdés].

Ez a helyzet az adós gazdálkodó szervezet felszámolásának elrendelésével megváltozik. Az adós gazdálkodó szervezet felszámolásának elrendelésével a felszámolási eljárás körébe tartozóvá válik minden vagyon, amellyel a felszámolási eljárás kezdő időpontjában rendelkezik [Cstv. 4. § (1) bekezdés]. E vagyon pedig a Cstv. 3. § (1) bekezdés e) pontja szerinti számviteli szempontú megközelítés szerint mindaz, amit a számvitelről szóló törvény befektetett eszköznek vagy forgóeszköznek minősít, másik megközelítés szerint pedig ez a vagyon gazdálkodó szervezet tulajdonában (kezelésében) lévő vagyon [4. § (2) bekezdés]. Azzal azonban, hogy az adós gazdálkodó szervezet felszámolása megkezdődik és a tulajdonában lévő vagyon felszámolás körébe tartozó vagyonná válik, az adós gazdálkodó szervezet tulajdonjoga nem szűnik meg, és nem szűnnek meg a tulajdonjog részjogosítványai sem, így ha az adós gazdálkodó szervezet tulajdoni hányaddal rendelkezik a felszámolás kezdő időpontjában, *nem szűnik meg a tulajdonostársként a közös tulajdon megszüntetése iránti igénye sem*. A Cstv. ugyanis ilyen speciális, a törvény hatálya alá tartozó tulajdonos (társtulajdonos) gazdálkodó szervezet tulajdonjogára nézve a Ptk. ismertetett rendelkezéseitől (Ptk. 147. §) eltérő rendelkezést nem tartalmaz. A Cstv. 38. §-a a végrehajtási jog, az elidegenítési és terhelési tilalom, a visszavásárlási és vételi jog, valamint a zálogjog meghatározott időpontban történő megszűnéséről rendelkezik, a tulajdonjog, illetőleg egyes részjogosítványok vagy ezzel összefüggő igények megszűnésére vonatkozó Cstv. szabály azonban nincs.

Vannak ugyanis a Cstv.-nek olyan speciális rendelkezései, amelyekből következően a felszámolás kezdő időpontjától módosul az adós gazdálkodó szervezet tulajdonjogának tartalma és gyakorlójának személye is. A tulajdonjog tartalma és az azt gyakorló személye ettől kezdődően a törvény rendelkezései szerint, a Cstv. 1. § (3) bekezdés szerinti célhoz igazodik, vagyis ahhoz, hogy a fizetése képtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők a Cstv.-ben meghatározott módon kielégítést nyerjenek. E cél megvalósítása érdekében, a Cstv. 27/A. § (1) bekezdés értelmében a bíróságnak a felszámolást elrendelő végzésben ki kell jelölnie a felszámolót. A Cstv. 34. § (2) bekezdés értelmében pedig a felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet, (aki a 2007. január 1-től hatályos Cstv. 27/A. § (9) bekezdése szerint már a Cstv. kifejezett rendelkezése szerint is tevékenysége során az adós gazdálkodó szervezet képviselőjében jár el). Alapvető feladata a felszámolónak az, hogy a hitelezők törvényben meghatározott módon történő kielégítése érdekében az adós követeléseit esedékességkor behajtsa, igényeit érvényesítse és vagyonát értékesítse [Cstv. 48.

§ (1) bekezdés].

A Cstv. ismertetett rendelkezéseiből következően a felszámolás kezdő időpontjától az adós gazdálkodó szervezet tulajdonjogából eredő és őt megillető részjogosítványokat a jognyilatkozat tétel körében az eljárását meghatározó Cstv. szabályok keretei között – de e keretek között önálló döntési joggal felruházva – a felszámoló gyakorolja, az adós tulajdonjogához kapcsolódó igényeit ő érvényesítheti. A törvény céljából adódóan azonban a felszámoló részéről e joggyakorlás, illetőleg jognyilatkozat tételi jogosultság átmeneti jellegű, hiszen a felszámoló feladata a hitelezői igények pénzbeli kielégítési alapjának lehetőség szerinti megteremtése. Ezért általános szabály szerint köteles az adós tulajdonában (résztulajdonában) álló vagyontárgyakat értékesíteni, mégpedig a Cstv. 49. § (1) bekezdésben meghatározott előírások szerint, vagyis nyilvánosan a forgalomban elérhető legmagasabb áron. Kötelező értékesítési forma továbbá a pályázat vagy árverés, az értékesítés egyéb nyilvános formáját pedig csak a Cstv. 49. § (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása esetén választhatja.

Abban az esetben, ha a felszámolás körébe tartozó vagyontárgynak csak részben tulajdonosa az adós gazdálkodó szervezet, vagyis a vagyontárgy közös tulajdonban áll, a felszámolás körébe tartozó vagyon az adós tulajdoni hányada. Ezt a tulajdoni illetőséget a felszámoló az adós nevében a Cstv. 49. § (1) bekezdés szabályai szerint – a tulajdonostársak elővásárlási jogát is figyelembe véve – értékesítheti, gyakorolva ezáltal a tulajdonostárs adós Ptk. 145. § (1) bekezdés szerinti jogát azzal, hogy e joggyakorlás a felszámolási eljárás speciális szabályaira tekintettel már nem a tulajdonostárs értékesítési lehetősége, hanem a felszámoló kötelezettsége, és azzal, hogy az értékesítés módját, formáit nem, illetve csak a Cstv. 49. § (1) bekezdés keretei között választhatja meg a felszámoló.

Miután azonban kifejezett eltérő csődjogi rendelkezés hiányában az adós gazdálkodó szervezetnek, mint tulajdonostársnak nemcsak a Ptk. 145. § (1) bekezdés szerinti joga, hanem a közös tulajdon megszüntetése iránti Ptk. 147. §-án alapuló, a többi tulajdonostárssal szemben megillető igénye is fennmarad, a felszámoló eljárására vonatkozó szabályokból (Cstv. 46. § - 56. §) nem vonható le az a következtetés, hogy a felszámolás körébe tartozó vagyont képező tulajdoni, résztulajdoni illetőséget a felszámoló kizárólag a Cstv. 49. §-ban foglaltak szerint értékesíthetné, és hogy az értékesítetlen vagyontárgyakat a hitelezők között lehet csak felosztani. A Cstv. ugyanis nem tartalmaz kifejezett eltérő rendelkezést arra nézve, hogy a tulajdonostárs adós gazdálkodó szervezet közös tulajdon megszüntetésére vonatkozó igénye – mely a Ptk. 147. §-án alapul – megszűnne, és ilyen következtetés a Csődtörvény rendelkezéseinek a Ptk. 1. § (1) bekezdésében foglalt módon történő értelmezése alapján sem vonható le. Ha pedig az adós gazdálkodó szervezetnek ez az alanyi joga a felszámolás kezdő időpontja után is fennmarad, úgy a közös tulajdon megszüntetése iránti igényét a többi tulajdonostárssal szemben a felszámoló útján érvényesítheti.

A felszámoló a Cstv. 48. § (1) bekezdése szerint – mint az adós gazdálkodó szervezet tulajdonjogának gyakorlója és az adós képviselője – az adós tulajdoni hányadának értékesítése helyett vagy annak sikertelensége esetén amellet az adós nevében érvényesítheti az adós tulajdonközösség megszüntetése iránti igényét is, összhangban a törvény céljával, vagyis annak érdekében hogy a hitelezői igények pénzbeli kielégítési alapját megteremtse.

A Pécsi Ítéltábla a fenti okfejtés alapján nem értett egyet az elsőfokú bíróság elutasító álláspontjával, s az ítéletet hatályon kívül helyezve utasította az elsőfokú bíróságot a per lefolytatására és érdemi döntés hozatalára.

A konkrét döntésben kérielt álláspontot elvi jelentősége miatt kollégiumi véleményként kívántuk megfogalmazni. A kollégiumi vélemény vitájában azonban az ítéltáblák és a Legfelsőbb Bíróság jelen lévő képviselői nem tudtak azonosulni a szaktanács álláspontjával, elsősorban a felszámolási értékesítés és a Ptk.-ban szabályozott értékesítés megítélése kérdésében. A vita eredményeként olyan kollégiumi vélemény született, amely tükrözte a kollégiumi vita alapján kötött kompromisszumokat.

A Pécsi Ítéltábla 1/2008. (X.10.) sz. kollégiumi véleményében eltérve az előterjesztéstől az alábbi véleményt fogadta el:

1. A felszámoló önálló mérlegelési jogkörében dönthet az adós gazdálkodó szervezet Ptk. 147. §-án alapuló igényének érvényesítése mellett. Amennyiben a Cstv. 49. § szerinti értékesítés formáit kimerítette, az adós igényét – az adós nevében – a tulajdonostársakkal szemben indított peres eljárásban érvényesítheti. Ha az adós igényét peres eljárásban érvényesíti, az adós gazdálkodó szervezet keresetösségi joga a Ptk. 147. §-a alapján fennáll, ezért a kereset keresetösségi jog hiánya miatt nem utasítható el. A keresetet a perben a Ptk. 148. §, illetőleg a Legfelsőbb Bíróság 1/2008. számú kollégiumi véleménye figyelembevételével kell elbírálni, a bíróság azonban nem alkalmazhat olyan megszüntetési módot, ami a Cstv. értékesítési szabályaival ellentétben áll.

2. A felszámoló az adós vagyona felől széles mérlegelési jogosultsággal dönthet, önállóan jogosult eldönteni azt is, hogy az adós érdekében áll-e a tulajdonközösség megszüntetése iránti per megindítása. Ilyen per megindítására azonban nem kötelezhető.

3. A Cstv. 54. § szerint a felszámoló a felszámolás során az adott helyzetben általában elvárható gondossággal köteles eljárni, a kötelezettségének megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel. A felszámolót kártérítési felelősség terheli az adós vagyonával kapcsolatban meghozott döntésekért, így azért a döntésért, hogy az adós tulajdonközösség megszüntetése iránti igényét érvényesíti.

Az indokolásban az ítéltábla kifejtette, hogy a Ptk. 1. § (1) bekezdés szerinti jogszabály-értelmezési elvet alkalmazva elsődlegesen mindenképpen meg kell kísérelnie a felszámolónak a Cstv. 49. § (1) bekezdés szabályának megfelelően a tulajdoni hányadot nyilvánosan értékesíteni, azonban ha ez sikertelen, másodlagosan a Cstv. szerinti eszközök igénybevétele után a Ptk. által az adósnak biztosított jogi eszközt is igénybe veheti, érvényesítheti az adós közös tulajdon megszüntetése iránti igényét, ezt a Cstv. értékesítési szabályai nem zárják ki. Ilyen esetben a Ptk. és a Csődtörvény szabályait együtt, egymással összhangban kell alkalmazni.

Miután a közös tulajdon megszüntetésének egyes módzatai sértik a Cstv. 49. §-ban megfogalmazott fenti követelményeket, mert az adós gazdálkodó szervezet tulajdoni illetőségének a többi tulajdonostárs által történő magához váltása vagy a tulajdonközösség árverés útján történő megszüntetése értékesítésnek minősül, de nem teljesül a nyilvánosság követelménye, és nem érvényesül az összhitelezői érdek, ezért a közös tulajdon megszüntetésének ezen módzatai nem alkalmazhatók.

Ez a megállapítás tért el az ítéltábla tanács eredeti álláspontjától, s ennek következtében mondta ki a vélemény indokolása, ha más módon a közös tulajdon nem szüntethető meg, a kere-

setet ebből az okból el kell utasítani. Végül is a kompromisszumos álláspont értelmében kizárólag a természetben történő megosztás kérhető a Ptk. szabályai alapján.

A hatályon kívül helyezést követően folytatódó perben az elsőfokú bíróság ezen kollégiumi vélemény megállapításait alkalmazva – miután az ingatlan természetben történő megosztása lehetetlen volt – elutasította a közös tulajdon árverési értékesítése iránti kereseti kérelmet, mely döntést – ismét csak a kollégiumi véleményre alapozva – az ítéltábla tanácsa helyben hagyott.

c.) A Legfelsőbb Bíróság jogi álláspontja:

A kollégiumi vélemény alapján szolgáló perben benyújtott felülvizsgálati kérelem alapján a Legfelsőbb Bíróság járt el, s a Gfv. X. 30.225/2009/7. sz. ítéletében a Pécsi Ítéltábla szaktanácsának eredeti koncepcióját igazolta vissza.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a Ptk. 147. §-a szerint a közös tulajdon megszüntetését bármelyik tulajdonostárs követelheti, az e jogról való lemondás semmis. A Ptk. 148. § felsorolja azokat a módzatokat, amellyel a közös tulajdon megszüntetése történhet. Elsődlegesen természetben kell megosztani a közös tulajdont – ha osztható. Másodikként a magához váltást szabályozza a Ptk., ha a közös tulajdon tárgyát ellenérték fejében a bíróság egy vagy több tulajdonostárs tulajdonába adja. Harmadik lehetőségként az értékesítést írja elő a Ptk. Az értékesítés természetesen történhet közös megállapodás alapján, de ennek hiányában a bírósági végrehajtó által lefolytatott árverés útján is.

A Pécsi Ítéltábla által megfogalmazott kollégiumi vélemény szerint kizárólag természetben lenne lehetőség a közös tulajdon megszüntetésére, hiszen mind a magához váltást, mind az árverést az indokolás kizárta a lehetőségek közül.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint azonban nem a Cstv. 49. §-ában foglalt rendelkezéseket kell összehasonlítani a Ptk. 147-148. §§-aiban foglaltakkal – hiszen a Cstv. 49. §-a és a Ptk. hivatkozott szakaszai is tartalmazzák az árverést, mint az értékesítés, illetve mint a közös tulajdon megszüntetésének egyik formáját – hanem azt, hogy az árverés, mint a nyilvános értékesítés egyik formája a singularis végrehajtás (bírósági végrehajtás) és a totális végrehajtás (felszámolási eljárás) esetén mennyiben különbözik egymástól.

Összehasonlítva a Vht. árverésre vonatkozó szabályait a Cstv. 49/B. §-ának a szabályaival megállapítható, hogy a Vht. szabályai sokkal részletesebben, az érintettek vonatkozásában több garanciális szabályt tartalmazva határozzák meg az árverés lebonyolításának rendelkezéseit, mint a Cstv. szabályai. Az egyetlen lényeges különbség az, hogy a Cstv. szerint az értékesítésre vonatkozó hirdetményt a Céglapban közzé kell tenni. Ugyanakkor azonban a Vht. 145. § (4) bekezdése szerint a végrehajtó bármelyik fél kérelmére gondoskodik arról, hogy az árverést egyéb megfelelő módon is közhírré tegyék. E rendelkezésre tekintettel az egyetlen olyan specialitás, amely a felszámolási eljárásban lefolytatott árverési értékesítést megkülönböztetné a bírósági végrehajtó által történő értékesítéstől, a felszámoló kérelmére a bírósági végrehajtó által lefolytatott értékesítés során is alkalmazható.

A kétféle árverési értékesítés tartalmi rendelkezéseinek összehasonlításából is az a következtetés vonható le, hogy a felszámolás alatt álló adós hitelezőinek az érdekei sem sérülnek a közös tulajdon árverés útján történő megszüntetése során. A Cstv. 49/B. § (3) bekezdése szerint lehetséges van a vételár összegének a

becsérték feléig történő leszállítására, ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság a közös tulajdon megszüntetésének egyes kérdéseiről szóló 1/2008. (V.19.) PK véleménye V. pontjában kifejtette, hogy az árverés útján való értékesítésnél a legkisebb vételárat a bíróságnak ítéletében kell megállapítania. Az ítéletben megállapított legkisebb vételárat a végrehajtás során a végrehajtó nem szállíthatja le, a végrehajtást elrendelő bíróság is csak akkor, ha ebben a felek megállapodtak és a legkisebb vételár alacsonyabb összegben történő meghatározását közösen kérik.

Ez megfelelő biztosítékot nyújt a felszámolás alatt levő felperes hitelezői érdekeinek érvényesüléséhez.

Az érdemi kérdések közé tartozik az is, hogy míg a felszámolás során történt értékesítés esetén nincs helye beszámításnak – illetve a 2009. szeptember 1-jétől hatályos rendelkezések szerint korlátozottan van erre lehetőség –, addig a Vht. rendelkezései ezt biztosítják. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy közös tulajdon megszüntetése esetén az esetleges beszámításra kerülő követelések vagy az egész ingatlant terhelik – és ilyenkor a tulajdonostársaknak közösen kell viselniük az ingatlan terheit, és csak a fennmaradó összeg vonatkozásában áll fenn a tulajdoni hányadoknak megfelelő felosztás kötelezettsége – vagy az egyes tulajdoni hányadokon állnak fenn, ebben az esetben azonban, mivel a Cstv. rendelkezései szerint nincs lehetőség a beszámításra, Vht. 150. § (2) bekezdése alapján a vevőnek meg kell fizetnie a felszámolás alatt levő tulajdonostársra eső vételárat, azt nem számíthatja be.

A fenti gondolatmenet alapján a Legfelsőbb Bíróság levonta azt a következtetést, mely szerint, ha az egyik tulajdonostárs felszámolás alá kerül, úgy a közös tulajdon megszüntetésére nem csak a természetben történő megosztás, hanem – abban az esetben, ha felszámoló az adós tulajdoni hányadát a Cstv. rendelkezései alapján értékesíteni nem tudta – a bírósági végrehajtó által lefolytatott árverés útján is lehetőség van.

A Legfelsőbb Bíróság tehát a gyakorlatot meghatározó, elvi jelentőségű tételt mondott ki az ítéletében, amellyel a magam részéről teljes egészében egyetértek.

d.) A Cstv. 2009. évi módosítása és a közös tulajdon megszüntetése

A Cstv. 2009. évi módosításához kapcsolódva a 2009. évi LI.

tv. 45. § feljogosította a Kormányt többek között a vagyontárgyak nyilvános értékesítése szabályainak megalkotására. Ezen felhatalmazás alapján a 237/2009.(X.20.) Korm. rendelet (Ért. rendelet) az értékesítés részletes szabályait kidolgozta, s előírásai a Cstv. 49.-49/C. § szerinti értékesítésekre terjednek ki. A Korm. rendelet a pályázat és az árverés közös szabályai mellett döntően a pályázatra vonatkozó törvényi előírásokat egészíti ki. A rendelet 2009. október 28-án lépett hatályba, előírásait az ezt követően kezdeményezett eljárásokban kell alkalmazni.

Az új szabályok sem zárják ki a fentiekben vázolt jogvita kialakulását azonban igyekeznek azt megelőzni.

Az Ért.r. 4. § (3) bekezdése szerint ugyanis, ha az ingatlan az adós és más személy közös tulajdonában van, a felszámoló megkeresi a tulajdonostársat (tulajdonostársakat), akik a pályázat kiírásáig, illetve az árverés kitűzéséig írásban, együttesen kérhetik a felszámolótól, hogy az egész ingatlant értékesítse, erre meghatalmazást adhatnak, amelyben meghatározhatják a tulajdonrészükre eső minimálárat, a vételár megfizetésének módját, az ingatlan vevő általi birtokbavételének feltételeit. *Ilyen meghatalmazás hiányában* a pályázatot csak az adós tulajdoni hányadára lehet meghirdetni, illetve az árverést csak az adós tulajdoni hányadára lehet kitűzni.

Amennyiben a tulajdonostársak nem tudnak az értékesítési árban megegyezni és a felszámoló a résztulajdont nem tudja értékesíteni a Cstv. szabályai alapján, a továbbiakban is alkalmazandó a Legfelsőbb Bíróság döntésében adott iránymutatás.

ZÁRSZÓ

A csődjog a maga egészében a magánjog része, viszonyukra a lex generalis és a lex specialis szabályai jellemzőek. Mivel a csődjog nem tudja és általában nem is feladata a polgári jog szabályaitól elhatárolni a jogintézményeit, ezért a kollízió számtalan területen előfordul. Ezek közül kettő esetében villantottam fel az összeütközés megoldási lehetőségét, s a bírói gyakorlat alakulásának bemutatása azt is tükrözi, hogy milyen konkrét döntéseken keresztül vezet az út egy kiérlelt, dogmatikailag is megalapozott iránymutatás kidolgozásáig.

KÖRNYEZETI KÁROKÉRT VALÓ FELELŐSSÉG MAGYARORSZÁGON

BEVEZETÉS

Magyarországon a környezetvédelemről szóló 1995. évi LIII. törvény alapján a környezethasználó az említett törvényben meghatározott - és más jogszabályokban szabályozott - módon büntetőjogi, szabálysértési jogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért (101.§ (1) bek.). Ez jogszabályhely a felelősség alapja.

Vagyis a környezeti károkért való felelősség a következő felelősségi formákból áll:

- polgári jogi - ennek alapjai: az 1995. évi LIII. törvény, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: Ptk.)
- büntetőjogi - alapja: a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: Btk.)
- közigazgatási jogi - alapja: az 1995. évi LIII. törvény, és - eljárásjogi szempontból - a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (továbbiakban: Ket.)
- szabálysértési jogi - alapja: a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.)

Míg a hatályos Ptk. nem tartalmaz szabályokat a környezeti károkért való felelősségre nézve, addig a már hatályon kívül helyezett 2009. évi CXX. törvény (mely az ún. Új Ptk. volt) külön fejezetet szentelt ennek a kérdésnek.

POLGÁRI JOGI ÉS BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉG

A polgári jogi felelősség egyik pillérjének számító 1995. évi LIII. törvény külön fejezetben szabályozza a környezetért való felelősséget, és ezen belül szól - többek között - a kártérítési felelősségről is.

A felelősség általános szabályai alapján a környezethasználó köteles tartózkodni a környezetet veszélyeztető, károsító magatartástól; - vagy köteles felhagyni az ilyen jellegű tevékenységgel - tájékoztatni a környezetvédelmi hatóságot, amennyiben a veszélyeztetés/károsodás bekövetkezik; minden lehetséges intézkedést megtenni a károsodás enyhítése, illetve a további károsodás megakadályozása érdekében; az eredeti állapotot visszaállítani - vagy ahhoz közeli állapotot helyreállítani; - végül köteles helytállni a környezetkárosodásért és viselni a költségeket.

A környezetkárosodásért - illetve a környezetveszélyeztetésért - való felelősség - az ellenkező bizonyításáig - annak az ingatlannak a környezetkárosodás, illetve környezetveszélyeztetés bekövetkezésének időpontját követő mindenkorai tulajdonosát

és birtokosát/használóját egyetemlegesen terheli, amelyen a környezetkárosítást, illetve környezetveszélyeztető magatartást folytatták. A tulajdonos akkor mentesül az egyetemleges felelősség alól, ha megnevezi az ingatlan tényleges használóját, és kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a felelősség nem őt terheli.

Az egyetemleges felelősség szabályai alkalmazandóak a nem helyhez kötött környezetszennyező forrás tulajdonosára és birtokosára/használójára is (1995. évi LIII. törvény 101.§ (2) bek., 102.§ (1) - (3) bek.).

A törvény szól a gazdálkodó szervezettel és a gazdasági társasággal kapcsolatos felelősségi szabályokról is: ha több környezethasználó közösen hoz létre olyan gazdálkodó szervezetet, amelyben korábban végzett azonos vagy egymást kiegészítő tevékenységüket egyesítik, a környezetvédelmi kötelezettségek tekintetében a létrehozott gazdálkodó szervezet az alapítók jogutódjának minősül, felelőssége pedig az alapítókkal egyetemleges.

Gazdasági társaságnál pedig: a gazdasági társaság és egyéni cég azon tagjai/résztvényesei, valamint vezető tisztségviselői, akik olyan határozatot/intézkedést hoztak, amelyről tudták, vagy az elvárható gondosság mellett tudhatták volna, hogy annak végrehajtásával a társaság környezetkárosodást okoz, a társaság megszűnése esetén korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a társaságot terhelő, a társaság által nem teljesített helyreállítási és kártérítési kötelezettségekért. Az mentesülhet a felelősség alól, aki a határozat/intézkedés meghozatalában nem vett részt, vagy a határozat ellen szavazott, vagy az intézkedéssel szemben tiltakozott (1995. évi LIII. törvény 102.§ (4), (5) bek.).

Az 1995. évi LIII. törvény szigorú felelősségi rendszert alkalmaz, melyben a felelősség megállapításához elegendő a kár okozása, és nem számít a gondatlanság, vagy a mulasztás ténye, valamint a védelmi lehetőségek száma meglehetősen korlátozott (Ivan Bartal: Hungary (Chapter 31); Global Legal Group Ltd; London; 2009; p. 225.).

Ennek indoka, hogy a környezet igénybevétele, illetőleg terhelésével járó tevékenységgel vagy mulasztással másnak okozott kár (= környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár) esetén a Ptk. fokozott veszéllyel járó tevékenységre - pontosabban a veszélyes üzem működéséből eredő károkra - vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Így mentesülés csak akkor lehetséges, ha a károkozó bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.

Bár a károkozó felróható magatartásának megléte, vagy hiánya közömbös, de a károsult számít, mivel ha a kár az ő felróható magatartásából származik, a kárt nem kell megtéríteni. Ez annak az alapvető elvnek a megjelenése, miszerint előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat saját felróható magatartására.

Egyéb esetekben a károkozó felelősségét sem korlátozni, sem kizárni nem lehet, a kizárás/korlátozás semmis. Ez alól kivétel a dologban okozott károkozás, az ilyen jellegű kárra az említett tilalom nem vonatkozik.

* Dr. Tárczy Edit Zsuzsanna doktorandusz a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának, Kereskedelmi Jogi Tanszékén.

A kártérítési követelés három év alatt évül el (Ptk. 345.§). Három év után a 339.§ alkalmazására kerül sor, vagyis: aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható (Julesz Máté: A környezeti civil felelősség Franciaországban, Németországon és Magyarországon; <http://jesz.ajk.elte.hu/julesz14.html>; 2010. április 19.).

Az 1995. évi LIII. törvény szabályainak szigorúságát mutatja, hogy egyrészt: ha a károsult nem kívánja érvényesíteni igényét a károkozóval szemben, helyette a miniszter megteheti a környezetvédelmi alap célfeladat fejezeti kezelésű előirányzat javára. Másrészt: ha a jogsértő tevékenységet folytató személyében változás áll be, e tevékenységet folytatóval szemben a jogutód felelősségének szabályait kell alkalmazni - kivéve, ha a felek a szerződésben ettől eltérően állapodtak meg.

A szóban forgó törvény környezetvédelmi bírósággal szankcionálja a jogsértő magatartást, és annak súlyához igazodó bírságot ró a károkozóra. Ez adók módjára behajtandó köztartozásnak minősül.

A bírság megfizetése nem mentesít a büntetőjogi, a szabálysértési, továbbá a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, illetőleg a megfelelő védekezés kialakítására, a természetes vagy korábbi környezet helyreállítására vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

Már előre utalva a büntetőjogi felelősségre, a törvény szól az ügyész szerepéről is, mivel – környezeti veszélyeztetés esetén - az ügyész is jogosult keresetet indítani a tevékenységtől való eltiltás, illetőleg a környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt (1995. évi LIII. törvény 103.§ (2) bek., 104.§, 106.§, 107.§, 109.§ (2) bek.).

A Btk. a környezetkárosítás tényállását a következőképpen fogalmazza meg: aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon veszélyezteti; vagy olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre; vagy olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre, büntetést követel.

Ez a bűncselekmény szándékos alakzata, gondatlanság esetén vétségért felel. Mindkét alakzat szabadságvesztéssel büntetendő.

A Btk. figyelembe veszi a károkozó jóvátételi szándékát is. Így: ha a károkozó az első fokú ítélet meghozataláig a cselekménye által bekövetkezett veszélyt, illetve környezetkárosodást megszünteti, a károsodott környezetet helyreállítja, akkor nem büntethető. Ez azonban csak a veszélyeztetés szándékos és gondatlan alakzata, valamint az olyan mértékű, gondatlan károsítás esetén lehetséges, amikor a védett jogi tárgy természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre. Utóbbi magatartás – a károsítás – szándékos alakzatánál a törvény a bíróságra bizza annak eldöntését, hogy a büntetést korlátlanul enyhíti – e (Btk. 280.§ (1), (3), (4) bek.).

KÖZIGAZGATÁSI ÉS SZABÁLYSÉRTÉSI JOGI FELELŐSSÉG

Az 1995. évi LIII. törvény szól a közigazgatási jogi felelősségről.

Ennek keretében először a környezethasználó mentesülési lehetőségéről rendelkezik. Ez a mentesülés csak a közigazgatási felelősségre vonatkozik.

A környezethasználó mentesül a közigazgatási jogi felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a környezetveszélyeztetés vagy a környezetkárosodás fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, illetve természeti katasztrófa; vagy jogerős, kötelezést tartalmazó hatósági vagy bírósági határozat végrehajtásának közvetlen következménye.

Ugyanakkor természetesen kötelessége megtenni minden környezetkárosodást megelőző intézkedést. Ha pedig a károsodás bekövetkezne, köteles az eredeti állapotot helyreállítani, vagy – ha a helyreállítás nem vezet eredményre – a károsodott környezeti elemet pótolni. Amennyiben több helyreállító intézkedésre van szükség, és azokat nem lehet egyszerre megvalósítani, a környezetvédelmi hatóság dönt a sorrendről.

A környezetvédelmi hatóság továbbá kötelezheti a környezethasználót, hogy szolgáltatson információt a károsodás közvetlen veszélyéről, vagy a károkról.

A törvény szélesebb hatáskörrel ruházza fel a környezetvédelmi igazgatási szervet, mivel az kötelezheti a környezethasználót a megelőző, vagy a helyreállító intézkedések megtételére, illetve ezeket a szerv maga is elvégezheti, vagy mással elvégeztetheti.

A környezetvédelmi hatóság – jogerősen megállapított környezetkárosítás esetén – rendelkezik egy igen erős kötelezettséggel: a helyreállítási intézkedés megtételére kötelező határozatában elidegenítési és terhelési tilalmat rendel el a helyreállítási intézkedés megtételére kötelezett személy azon ingatlanaira, amelyek a helyreállítási intézkedés költségeinek előreláthatólag finanszírozandó összegére kellő fedezetet nyújtanak.

Ha a költségeket a központi költségvetés finanszírozza, a környezetvédelmi hatóság a finanszírozott költségek összegének erejéig a környezethasználó ingatlanvagyonára a Magyar Állam javára jelzálogjog, ennek biztosítására pedig – a már elidegenítési és terhelési tilalommal terhelt ingatlanokat kivéve - elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzését rendeli el.

A környezetvédelmi hatóság a környezethasználóval szemben a költségek megtérítését az intézkedések befejezésétől vagy a környezethasználó azonosításától számított öt éven belül követelheti - attól függően, hogy melyik következik be később (1995. évi LIII. törvény 102/A.§ (1), (2), (4) – (6), 102/B.§ (1), (3), (5) bek.).

A Ket. tulajdonképpen nem kapcsolódik a károkért való felelősség kérdéséhez, a környezetjogi felelősség kapcsán csak annyiban említhető, hogy a környezetvédelmi feladatokat is ellátó, vagy a környezetvédelmi kérdésekben eljáró szervek eljárására alapvetően a Ket. szabályai alkalmazandóak.

Ugyanakkor az 1995. évi LIII. törvény tartalmaz különös szabályokat a környezetvédelmi közigazgatási szervek hatósági eljárására nézve. Ezek között a törvény meghatározza az ügyfél fogalmát, az ügyintézési határidő tartamát, és külön szól a kirendelendő szakértőről. A szóban forgó rendelkezések a törvény VII. fejezetében találhatóak, mely a környezetvédelmi igazgatásról szól. A fejezetben a jogalkotó rendelkezett az adatkezelésről, a hatósági együttműködésről, a környezethasználat feltételeiről és az hatósági engedélyezésről, az előzetes vizsgálati eljárásról és az előzetes konzultációról, a környezeti hatásvizsgálati eljárásról, az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról, a határozatokról, az egybefoglalt környezethasználati engedélyről, a bejelentésről, a felülvizsgálatról – többek között.

Ami a szabálysértési jogi felelősséget illeti, a Szabs. tv. egy rövid tényállást rögzít: aki a környezetvédelmi hatóság enge-

délyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, illetve a környezet elemeit a külön jogszabályban meghatározott módon terheli, illetve szennyezi, vagy az egyéb környezetvédelmi előírásokat más módon megszegi, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható (Szabs. tv. 148.§).

A 2009. ÉVI CXX. TÖRVÉNY SZABÁLYAI I.

Az 1995. évi LIII. törvény alapján – ahogy arról már volt szó - a környezet igénybevételével, illetőleg terhelésével járó tevékenységgel vagy mulasztással másnak okozott kár környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár esetén a Ptk. veszélyes üzem működéséből eredő károkra vonatkozó szabályait kell alkalmazni

A 2009. évi CXX. törvény némileg módosította a vonatkozó rendelkezéseket.

Az alapvető szabály nem változott, vagyis a felelősség és a mentesítési lehetőség ugyanaz maradt, és a károsult felróható magatartásából származó károkat sem kell megtéríteni.

Ez utóbbi rendelkezést a 2009. évi CXX. törvény bővítette: egyrészt, a károsult felróható közrehatása esetén a kármegosztás során az üzemtartót terhére kell értékelni az üzem veszélyességét is, amennyiben az a károkozásban közrehatott. Másrészt, ha a károkozásban elhárítható magatartásával vétőképtelen személy hatott közre, az üzemtartót a vétőképtelen károsult irányában teljes felelősség terheli. Végül: az üzemtartó megtérítési igényét a vétőképtelen gondozójával szemben érvényesítheti.

Az első bővítés tulajdonképpen a Legfelsőbb Bíróság PK 38. sz. állásfoglalásának beépítése jelentette a törvénybe, amely igazából csak a veszélyes üzem károsodását veszi figyelembe, mivel úgy rendelkezik, hogy a károsult felróható közrehatása esetén az üzemtartót terhére kell értékelni az üzem veszélyességét is, amennyiben az a veszélyes üzem károsodásában közrehatott. A bírói gyakorlat ezt úgy alkalmazza, hogy károsult közrehatásnál a közrehatás arányának megállapításánál a károsult üzemének veszélyességét is értékelni kell, vagyis a veszélyes üzemnek a kárt nagyobb mértékben kell viselnie, mint az önhibás károsultnak. Ezt a felfogást tükrözte a szóban forgó törvény (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz (szerk.: Gárdos Péter); CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, p. 859.).

Érdekes momentum, hogy vétőképtelen személy károkozásért való felelősségről a Ptk. nem, de a 2009. évi CXX. törvény szólt. A jogalkotó azért találta ennek beépítését szükségesnek, mert ismérvek hiányában előfordul, hogy az alsóbb szintű bíróságok gyakorlatában keveredik a cselekvőképesség és a vétőképesség fogalma (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 872.).

A törvény értelmében vétőképtelen az, akinek a konkrét károkozási cselekménnyel vagy mulasztással kapcsolatban belátási képessége hiányzik vagy korlátozott. Az okozott kárért nem ő felel, hanem a gondozója, kivéve, ha bizonyítja, hogy a gondozás vagy a felügyelet ellátása érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható (2009. évi CXX. törvény 5:548.§, 5:549.§ (1) bek.).

Az a szabály is megtalálható a törvényben, hogy a veszélyes üzemi felelősség kizárása, vagy korlátozása tilos és semmis, azonban, míg a Ptk. kivételként megengedte a kizárást/korlá-

tozást a dologban okozott károknál, addig a 2009. évi CXX. törvény már nem, igaz, a 2009. évi CXX. törvény viszont törvény eltérő rendelkezése esetén tette lehetővé a kizárást/korlátozást.

A Ptk. – ban található többi szabály ugyanolyan megfogalmazásban megtalálható a 2009. évi CXX. törvényben is, ami azonban kiegészítette azokat az üzemtartó fogalmával: aki veszélyes üzem tart fenn; aki a veszélyes üzemmel rendelkezni jogosult; akinek érdekében a veszélyes üzem működik; aki a fokozott veszély elleni különös védekezésre köteles; valamint akit jogszabály veszélyes üzem üzemtartójának minősít.

Az üzemtartó fogalmánál a 2009. évi CXX. törvény a gyakorlat által kialakított kategóriákat vette át. Mivel azonban emiatt öt definíció lehetséges, és így egy üzem kapcsán több üzemtartó is meghatározható, ezért a 2009. évi CXX. törvény rögzítette: ugyanazon üzem több üzemtartójának felelőssége egyetemleges a károsult irányába (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 859.).

A 2009. évi CXX. törvény már nem utalt az üzemi baleséért való felelősség külön törvényére (2009. évi CXX. törvény 5:515.§ - 5:521.§).

Míg a Ptk. nem tartalmaz szabályokat a környezetjogi felelősségre nézve, addig a 2009. évi CXX. törvény már igen, pontosabban a környezeti károkért való felelősség rendelkezéseit rögzítette.

Ennek hátterében egy Uniós törekvés áll. Ugyanis a közösségi jogban létezik az a szándék, hogy kiépítsenek egy, az okozatosságra és kártelepítésre vonatkozó doktrínát. Erre tekintettel emelte ki a 2009. évi CXX. törvény a kárfelelősség kérdését – a környezet vonatkozásában – a veszélyes üzemi felelősség köréből (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 868.).

Összhangban az 1995. évi LIII. törvény és a Ptk. már részletezett szabályainak szigorúságával, a 2009. évi CXX. törvény a felelősség alóli kimentés lehetőségét a tevékenységi körön kívül eső elháríthatatlan okban jelölte meg, illetve a károsult elháríthatatlan magatartásában (2009. évi CXX. törvény 5:538.§ (1) bek.).

A 2009. évi CXX. törvény három törvény kárfelelősségi szabályait összegezte: az 1995. évi LIII., a természet védelméről szóló 1996. évi LIII., és a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényekét. Ezt tükrözi az ingatlanulajdonos felelősségére vonatkozó szabályok is.

Az ingatlan mindenkor tulajdonosát és birtokosát egyetemleges terhelni a környezeti kárért való felelősség. Közülük csak a tulajdonos mentesül, ha megnevezi az ingatlan tényleges használatját és bizonyítja, hogy a környezeti kár bekövetkezésében nem hatott közre.

Annak érdekében, hogy biztosítsa a károsult követelésének biztosabb kielégítését, a törvény előírta, hogy a környezeti kárért felelős károkozóval egyetemlegesen felel a károkozó szervezetben legalább minősített befolyással rendelkező személy. Ha a károkozó elismert vállalatcsoporthoz tartozó ellenőrzött társaságnak számít, az uralkodó tag egyetemlegesen felel az okozott környezeti kárért.

Új jogkövetkezményként nevesítette a 2009. évi CXX. törvény a nyilvános elégtétel adását: a bíróság – a közérdekű kereset indítására jogosult kérelmére – elrendelheti, – tehát mérlegelheti – hogy a károkozó a jogsértést megállapító jogerős ítéleti rendelkezés közzétételéről országos napilapba vagy honlapján, saját költségére gondoskodjon. A szövegről és a közzététel módjáról a bíróság dönt. A közzététel tükrözi, hogy itt inkább

a szankció erkölcsi jellege hangsúlyos (2009. évi CXX. törvény 5:539.§ (1) (2) bek., 5:540.§, 5:541.§).

A környezeti károkért való felelősség harminc évig érvényesíthető. Ennek indoka, hogy ilyen jellegű károk hosszú idő múlva jelentkeznek (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 869., 870.).

A 2009. ÉVI CXX. TÖRVÉNY SZABÁLYAI II.

A 2009. évi CXX. törvény értelmében, hogy ha az atomkár mellett környezeti kár is bekövetkezik, akkor az atomkárokért való felelősség szabályai alkalmazandóak (2009. évi CXX. törvény 5:538.§ (2) bek.).

Az atomenergiáról az 1996. évi CXVI. törvény (továbbiakban: Atv.) rendelkezik, ami az 1963. évi – az atomkárokért való polgári jogi felelősségről szóló - Bécsi Egyezmény alapján született meg.

A 2009. évi CXX. törvény az atomkár fogalmánál visszautalt a fent említett törvényre, mikor az atomkárt a következőképpen definiálta: a radioaktív anyaggal, illetőleg nukleáris anyaggal kapcsolatos tevékenység során, külön törvényben meghatározottak szerint okozott kár (2009. évi CXX. törvény 5:543.§ (1) bek.). Az Atv. a következőképpen fogalmaz:

Atomkár az emberélet elvesztése, a személyek testi épségében és egészségében keletkezett minden kár, minden anyagi kár, az ezekkel együttesen jelentkező környezeti kár ésszerű mértékű helyreállításának költsége, valamint a károk csökkentése vagy elhárítása érdekében ténylegesen végrehajtott, ésszerű és szükséges intézkedéssel kapcsolatosan felmerült költség. Akkor, ha ezeket a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben lévő radioaktív termék, hulladék vagy a nukleáris létesítményből származó, abból kiszállított, illetőleg oda küldött nukleáris anyag révén a létesítményben vagy a szállítás során bekövetkezett rendkívüli esemény okozta (Atv. 2.§ u) pont Az Atv. ugyanakkor külön fejezetben szól az atomenergia alkalmazásával kapcsolatosan keletkezett károkért való felelősségről és a károk megtérítéséről. Ebben két kivételt fogalmaz meg a fenti fogalom alól, melyek esetében az engedélyes a Ptk. szerint köteles helyt állni a kárért, mely:

- a nukleáris létesítmény állagában vagy olyan vagyonban keletkezett, amelyet e létesítmény telephelyén a létesítménnyel kapcsolatban használnak, vagy szándékoznak használni;
- azon szállítóeszköz állagában keletkezett, amelyben az adott nukleáris anyag a nukleáris baleset idején volt (Atv. 50.§).

A 2009. évi CXX. törvény – összhangban az Atv. rendelkezéseivel – rögzítette, hogy az atomkárt a hatósági engedéllyel rendelkező személy, az engedélyes köteles megtéríteni, valamint, hogy a felelősség kizárása vagy korlátozása semmis. Kimentésnek is csak az Atv. alapján van helye (Atv. 5:543.§ (2),(3) bek., 5:544.§).

Így kimentésnek akkor van helye, ha az atomkár a létesítmény tevékenységi körén kívül eső, elháríthatatlan külső ok (fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, rendkívüli méretű természeti katasztrófa) által közvetlenül kiváltott nukleáris baleset következménye.

Részben, vagy egészben mentesül az engedélyes, ha bizonyítja, hogy a károsultat ért kár részben vagy egészben a károsult súlyosan gondatlan, vagy kifejezetten a kár előidézésére irányuló, szándékos és elháríthatatlan cselekvésének vagy mulasztásának a következménye (Atv. 49.§).

A fogalom alóli két kivételnél, és a részbeni/teljes mentesülés esetén a károkozó a Ptk. szerint még felel (Atv. 58.§).

A 2009. évi CXX. törvény alapján az atomkárokért való felelősség mértékét külön törvény korlátozhatja, a korlátozást meghaladó atomkárokért pedig megállapíthatja az állam helytállási kötelezettségét (2009. évi CXX. törvény 5:545.§).

Az Atv. elő is ír korlátokat: a nukleáris létesítmények közül az atomerőmű, atomfűtőmű és nukleáris üzemanyagot előállító, tároló, illetve feldolgozó létesítmény esetében az engedélyes feltétlen felelősségének összege a létesítményben történt nukleáris balesetenként nem haladhatja meg a 100 millió SDR - t; egyéb nukleáris létesítményben, továbbá a nukleáris üzemanyag szállítása, illetve tárolása során bekövetkező nukleáris balesetenként az 5 millió SDR - t. Az SDR alatt Special Drawing Rights - t (különleges lehívási jog) kell érteni, a Nemzetközi Valuta Alap által meghatározott nemzetközi elszámolási egységet.

Ezen túl, az Atv. valóban megállapítja az állam helytállási kötelezettségét: a Magyar Állam a fent meghatározott összeget meghaladó atomkárt megtéríti, a kártérítésre összesen fordítható összeg azonban ebben az esetben sem haladhatja meg a 300 millió SDR - t.

Amennyiben a nukleáris baleset által okozott kár meghaladja a fenti összeghatárokat, – a Kormány döntése alapján, további intézkedésig – akkor a kárfedezeti összegnek csak meghatározott hányada használható fel a károsultak kielégítésére (Atv. 52.§ (1), (2) bek., 56.§ (2) bek.).

A 2009. évi CXX. törvény még szólt az igényérvényesítési határidőkről is, melyek azonosak az Atv. –ben találhatóakkal. Így a szubjektív határidő három év, attól a naptól számítva, amelyen a károsult tudomást szerzett, vagy kellő gondosság mellett tudomást szerezhetett volna a kár bekövetkeztéről és az ezért felelős engedélyes személyéről. Az objektív határidő tíz év, melyet a nukleáris baleset bekövetkezésének időpontjától kell számítani (2009. évi CXX. törvény 5:546.§).

Az Atv. tartalmaz további szabályokat is.

A felelősség kérdései visszakapcsolódnak a veszélyes üzem működéséből eredő károkra vonatkozó felelősségi szabályokhoz, mivel ezek alkalmazandóak – az Atv. 53.§ (1) bek. alapján – ha az atomkárt nukleáris baleset, és – az Atv. vonatkozó fejezetének hatálya alá nem tartozó – ionizáló sugárzás kibocsátása okozta.

Az Atv. az engedélyes köteleességévé teszi, hogy az említett összeghatárok erejéig gondoskodjon biztosításról, vagy más pénzügyi fedezetről.

Ugyanakkor biztosítja számára a megtérítési jogot: ha ezt írásbeli szerződésben kifejezetten kikötötte, illetve az atomkár szándékos károkozásra irányuló cselekmény vagy mulasztás eredménye. Azzal a természetes személlyel szemben léphet fel, aki az említett cselekményt/mulasztást elkövette (Atv. 53.§ (1) bek., 54.§ (1) bek., 55.§ (2) bek.).

UNIÓS KITEKINTÉS

Az Unió környezetvédelmi politikájának alapjait az 1986-os Egységes Európai Akta 130r - 130t cikkei teremtették meg. Ezek meghatározták a környezetvédelmi politika fontosabb elemeit és a Közösség hatáskörét is. A 130r cikk felsorolta a főbb célokat: a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása; az emberi egészség védelme; a természeti erőforrások gondos és ésszerű felhasználása. Ezen túl rögzítette a fontosabb

elveket is: megelőzés elve, elővigyázatosság elve, szennyező fizet elve.

A környezeti károkért való felelősség rendszere az egyik legbonyolultabb terület.

Ezt alapvetően négy körülmény okozza.

Először is, a környezeti károk következtében előállott egészségkárosodások általában igen hosszú idő múlva jelentkeznek, amikor már nehéz - vagy egyenesen lehetetlen - megállapítani, hogy mennyire játszottak szerepet egyéb tényezők, pl. a különböző ipari termékek, vagy a táplálkozási lánc.

Másodszor, nehéz feltárni az ok - okozati összefüggéseket, mivel az okok és szennyezők száma óriási.

Harmadszor, bizonyos szennyeződések - pl. savas eső - egyértelműen veszélyt jelentenek, de a lakosság érintett része nehezen határozható meg, és így a későbbi károsultak köre, a kár mértéke és a kártérítés megosztása is nehezen állapíthatóak meg.

Végül, nem teljes a védelmi rendszer arra az esetre, amikor a szennyeződések a jövő értékeit károsítják. Ilyen esetekben ugyanis szüksége lenne preventív lépésekre.

2010 - re az Unió környezetvédelmi anyaga jelentős mennyiségű jogforrást foglal magában, mivel kiterjed a vizek védelmére, a zajvédelemre, a levegő tisztaságának védelmére, a növény - és állatvilág védelmére, a legkülönbözőbb hulladékok elhelyezésével kapcsolatos problémákra, és a környezeti károkért való felelősség kérdésére is.

Ez utóbbira vonatkozó egységes rendszer kialakításával a Bizottság már régen foglalkozik. Így született meg pl. 1993-ban a környezeti károk helyrehozatalára vonatkozó zöld könyv, illetve 2000-ben a hasonló témájú fehér könyv (Lamm Vanda: A jelentős környezeti károkért való felelősség legújabb szabályozása az Európai Unió jogában; Állam- és Jogtudomány 2001 (42. évf.) 3.- 4. szám, p. 251.- 270, 252. - 256.).

A másodlagos joganyag kb. egyötöde foglalkozik környezetvédelemmel és a kapcsolódó szabályok többsége tartalmaz felelősségi szabályokat, mivel azonban főleg irányelvekről van szó, a felelősség csak két dologra vonatkozik: egyrészt a tagállamok implementációs kötelezettségének elmulasztására, másrészt ezek a jogforrások az adott nemzeti jogra bízják a belső felelősségi rendszer kidolgozását.

Az említett irányelvek tehát nem jelentettek jelentős előrelépést, ezért az Európai Parlament és a Tanács 2004 áprilisában fogadta el a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelvet, ami már egy hatósági mechanizmus létrehozására irányult.

Az irányelv rögzítette, hogy ha környezeti kár bekövetkezésének veszélye fenyeget, a gazdasági szereplő megelőző intézkedések megtételére köteles, a hatóságnak pedig széles körű utasítási joga van vele szemben. Ha a környezeti kár bekövetkezik, az üzembentartó kötelessége a helyreállítási intézkedések megtétele, hatósági ellenőrzés és irányítás mellett. Ha

ennek nem tesz eleget, helyette a hatóság intézkedhet (Csapó Orsolya: A környezeti károkért való felelősség kérdése az Európai Unióban; Iustum Aequum Salutare 2007 (3. évf.) 3. szám, p. 139.- 157., 153. - 155.).

ÖSSZEGRÉS

Magyarországon jelenleg több törvény szabályozza egyszerre a környezeti károkért való felelősség kérdését. Ezekhez csatlakozott volna a 2009. évi CXX. törvény is, ha hatályba lép.

A 2009. évi CXX. törvény külön fejezetben szolt a környezeti károkért való felelősségről, illetve - ehhez kapcsolódóan - a vétőképességről és az atomkárokért való felelősségről is.

A környezeti károk vonatkozásában a törvény szigorú felelősségi rendelkezéseket rögzített, és megpróbált eleget tenni egy, az okozatosságra és kártelepítésre vonatkozó doktrína kiépítésére irányuló Uniói törekvésnek.

Ugyanakkor számos kritika érte a 2009. évi CXX. törvény szövegében forgó fejezetét (is).

Először is, a felelősség alapjánál a törvény megismételte a felróhatóság szabályát, viszont kihagyta a jogellenességet, így tehát úgy tűnt, mintha a károkozó a jogszerűen okozott károkat is köteles lenne megtéríteni.

Másodszor, több ponton kifogás érte a környezeti kár 2009. évi CXX. törvényben lévő fogalmát.

A törvény értelmében környezeti kár a környezet igénybevétele, illetve terhelésével járó tevékenység vagy mulasztás által a környezet állapotában és minőségében bekövetkezett hátrányos változásból eredő:

a) halál, testi sérülés vagy egészségkárosodás folytán felmerült, vagy egyébként okozott tényleges kár és elmaradt haszon,

b) környezeti károkozás felszámolásával és a károkozást megelőző környezeti állapot helyreállításával kapcsolatos minden ésszerűen indokolt költség és kiadás,

c) a társadalom, annak csoportjai vagy a személyek életkörülményeinek romlásában kifejeződő általános kár (2009. évi CXX. törvény 7:2.§ 28. pont).

Az a) pont nem határozta meg a tényleges kár fogalmát, és nem egyértelmű, hogy az a) pont csak halál, testi sérülés vagy egészségkárosodás folytán felmerült kárra, vagy bármilyen kárra vonatkozott - e.

A c) pont nem határozta meg az általános kár fogalmát, sem azt, hogy pontosan ki a károsult (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 868., 869.).

Ezeken kívül is érdemes lenne felülvizsgálni a szövegben forgó fejezetet, és elvégezni a szükséges módosításokat, annak érdekében, hogy a rendelkezések ne váljanak maguk is problémák forrásává. A törvény hatályon kívül helyezésével megnyílt az út egy pontosabb jogszabály megalkotása felé.

A FEGYELMI ELJÁRÁSOK GYAKORLATÁBÓL

Az ügyvéd nem működhet közre, ha az a hivatásával nem egyeztethető össze, így különösen ha a közreműködését olyan jogügyletnek kéri, amely jogszabályba ütközik, vagy jogszabály megkerülésére irányul. /Üt 3. § (3) bek./

A Sz-i Rendőrkapitányság átíratában tájékoztatta a területi ügyvédi kamara elnökét arról, hogy az eljárás alá vont ügyvédet a Btk. 274. § (1) bekezdés c.) pontja szerint minősülő közokirat hamisítás büntettének alapos gyanúja miatt gyanúsítottként hallgatta ki.

Az átíratban foglaltak alapján a területi ügyvédi kamara elnöke az ügyvéddel szemben fegyelmi eljárás lefolytatását rendelte el, melyet az I. fokozatú fegyelmi tanács a büntetőeljárás jogerős befejezéséig felfüggesztett.

A lefolytatott büntetőeljárásban a Sz-i Városi Bíróság az eljárás alá vont ügyvéd bűnösségét hat rendbeli, bűnsegédként elkövetett közokirat hamisítás büntetében állapította meg és ezért az eljárás alá vont ügyvédet két év próbaidőre próbára bocsátotta.

A bíróság által megállapított tényállás szerint Sz. Város Közgyűlésének az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérletéről szóló rendelete értelmében a kérdéses időpontban az önkormányzati tulajdonú lakások bérleti jogát adásvétellel nem lehetett megszerezni, csak megfelelő csereingatlan fejében elcserélni. A jogszabály kijátszása érdekében azok, akik megfelelő csereingatlannal nem rendelkeztek, de a bérleti jogot meg kívánták szerezni, ún. „elvi csere” ügyletet kötöttek olyan személyekkel, akiknek önkormányzati tulajdonú bérlakásuk volt, és annak ellenértékéért pénzhez kívántak jutni.

Az „elvi csere” lényege az volt, hogy a bérleti jogot megszerezni kívánó személy egy kívülálló harmadik személlyel fiktív adásvételi szerződést kötött egy, a későbbi csere szempontjából megfelelő ingatlanra, majd csereszerződést kötött a bérleti jog jogosultjával, aki a csere útján megszerzett ingatlant újabb fiktív adásvételi szerződéssel visszaszármaztatta az eredeti tulajdonosnak. Az ügyletekben részt vevő személyek akarata ténylegesen nem a szerződések szerinti adásvételekre, illetve cserére irányult, a pénzmozgás nem a szerződésekben feltüntetettek szerint ment végbe, a valóságban a bérleti jog adásvételét takarták a fiktív adásvételi és csereszerződések.

Az eljárás alá vont ügyvéd a szerződő felek tényleges szerződési akaratáról tudomással bírt, valamint arról is, hogy a fiktív szerződések alapján valótlán tény kerül bejegyzésre a közhiteles ingatlan-nyilvántartásba, illetve a csere jóváhagyásával valótlán tény alapján kerül sor a tulajdonosi hozzájárulás megadására.

* A szerző a B-A-Z. megyei Ügyvédi Kamara elnökhelyettese, a MÜK Fegyelmi Fellebbviteli Tanácsának elnöke.

Mindezek alapján az első fokú bíróság az eljárás alá vont ügyvéd büntetőjogi felelősségét megállapította és vele szemben a fentebb megjelölt büntetést szabta ki.

Az első fokú ítélet ellen az eljárás alá vont ügyvéd élt fellebbezéssel. A megyei bíróság az első fokú bíróság ítéletét helyben hagyta.

Ezt követően sor került a felfüggesztett fegyelmi eljárás folytatására, melyben a fegyelmi megbízott hivatkozott a jogerős ítéletben megállapított tényállásra és az eljárás alá vont ügyvéd által elkövetett hat rendbeli vétség miatt pénzbírság kiszabását indítványozta.

Az eljárás alá vont ügyvéd fegyelmi felelősségét nem ismerte el, előadta, hogy nem ért egyet a bíróságok által megállapított tényállással és minősítéssel, figyelemmel arra, hogy a szerződések az ügyfelek ügyleti akaratának megfelelően készültek és mentek teljesedésbe, továbbá a későbbiekben az önkormányzat a hivatkozott rendeletet módosította és megengedte a bérleti jog adásvétellel történő átruházását, így álláspontja szerint cselekménye a társadalomra semmilyen veszélyt nem jelentett.

Az első fokú fegyelmi tanács arra a megállapításra jutott, hogy az eljárás alá vont ügyvéd azzal a magatartásával, hogy fiktív szerződéseket készített és ellenjegyzett, szándékosan megszegte az Üt. 3. § (3) bekezdését. Cselekménye továbbá az Üt. 27. § (1) bekezdésének a.) pontjába is ütközik, mely szerint az okirat ellenjegyzésével az ügyvéd bizonyítja, hogy az okirat a felek kinyilvánított akaratának és a jogszabálynak megfelel. Ugyanakkor enyhítő körülményként értékelte az elhúzódozó büntetőeljárás nyomasztó súlyát, valamint az eljárás alá vont ügyvéd kiskorú gyermeke iránti tartási kötelezettségét és így az eljárás alá vont ügyvéddel szemben 80.000,- Ft pénzbírságot szabott ki, valamint kötelezte 30.000,- Ft első fokú eljárás költség megfizetésére.

Az első fokú határozat ellen a területi ügyvédi kamara elnöke élt fellebbezéssel, melyben kérte a kiszabott pénzbírság felemelését és annak a pénzbírság felső határát elérő összegben történő megállapítását. Álláspontja szerint az ügyvéd által elkövetett magatartás súlyosan veszélyezteti az egész ügyvédi kar érdekeit, sérti az ügyvédségbe vetett bizalmat és elfogadhatatlan, hogy valaki úgy folytat ügyvédi tevékenységet, hogy több rendbeli bűncselekmény elkövetése miatt elítélik. Előadta, hogy kizárólag ezért nem kéri a legsúlyosabb büntetés kiszabását, mert a cselekmény elkövetése több évvel ezelőtt történt, a büntetőeljárás – és ennek következtében a fegyelmi eljárás – elhúzódozása nem az ügyvédnek felróható módon történt, és az eljáró bíróságok az ítéletből megállapíthatóan méltányolták, hogy az elkövetett cselekmény az időközben bekövetkezett jogszabályi változás folytán ma már nem minősülne bűncselekménynek.

A MÜK fegyelmi megbízottja a másodfokú eljárásban benyújtott indítványában kizárás fegyelmi büntetés kiszabására tett indítványt. Álláspontja szerint a büntető ítéletek

tényként állapítják meg, hogy az eljárás alá vont ügyvéd hat rendbeli – bűnsegédként elkövetett – közokirat hamisítást követett el, mely cselekmény tárgyi súlya a legsúlyosabb fegyelmi büntetés kiszabását indokolja.

Az eljárás alá vont ügyvéd védekezésében előadta, miszerint nem vitatható az a tény, hogy az „elvi cserét” a jogszabály kijátszására találták ki és működtették, de ez a kérdéses időszakban Sz. városban bevett gyakorlat volt, ennek folytán számos más ügyvéd ellen is indult büntető eljárás, mely az eljáró ügyvédek büntetőjogi felelősségét megállapította, és azt sem vitatta, hogy az ügyvédekkel szemben a területi ügyvédi kamara is fegyelmi eljárást folytatott le, melyekben minden esetben pénzbírság kiszabására került sor. Ehhez képest a fegyelmi megbízott által indítványozott kizárás fegyelmi büntetést eltúlzottnak tartotta. Hivatkozott arra is, hogy az önkormányzati jogszabály megváltoztatása folytán ezen cselekmények ma már nem minősülnek bűncselekménynek.

A MÜK Fegyelmi Fellebbviteli Tanácsa a lefolytatott tárgyalás alapján a területi ügyvédi kamara határozatát részben megváltoztatta, az első fokú fegyelmi tanács által kiszabott pénzbírság összegét 300.000,- Ft összegre emelte fel és kötelezte az eljárás alá vont ügyvédet 30.000,- Ft másodfokú eljárási költség megfizetésére.

A fegyelmi határozat indokolásában mindenekelőtt rögzítette a Fegyelmi Fellebbviteli Tanács azt, hogy minden olyan esetben, amikor a fegyelmi eljárást büntetőeljárás előzi meg, a bíróság által jogerős ítéletben megállapított tényállás és jogi minősítés a fegyelmi tanácsokat teljes mértékben köti, attól eltérő tényállást nem állapíthatnak meg. Ennek megfelelően az eljárás alá vont ügyvéd által elkövetett cselekményeket, azok tényállását, rendbeliségét és a büntetőjogi minősítést a fegyelmi eljárásban is irányadónak kell tekinteni és így az első fokú fegyelmi határozat tényállása

és a vétkességre vonatkozó megállapítása teljes egészében törvényes és megalapozott.

Teljes egészében egyetért a Fegyelmi Fellebbviteli Tanács a területi ügyvédi kamara elnökének a fellebbezésében előterjesztett azon álláspontjával, miszerint az eljárás alá vont ügyvéd által elkövetett cselekmény a legsúlyosabb cselekmények egyike, mely nagy mértékben veszélyezteti az egész ügyvédi kar egyetemes érdekét, kifejezetten sérti az ügyvédségbe vetett bizalmat és az ügyvédi kar tekintélyét az állampolgárok és a hatóságok előtt. Állandóan követett és helyes gyakorlata a fegyelmi eljárásoknak, hogy ez a fajta cselekmény szándékosságánál és tárgyi súlyánál fogva általában kizárás fegyelmi büntetést kell, hogy vonjon maga után. Ugyanakkor viszont köteles a Fegyelmi Fellebbviteli Tanács figyelembe venni azt a tényt is, hogy a jelen ügynek egyedi jellegzetességei vannak, melyek mellőzhetővé teszik a legsúlyosabb fegyelmi büntetés kiszabását és erre tekintettel a pénzbírság fegyelmi büntetés tökéletesen elegendő a büntetési célok elérésére.

Az elhúzódó büntető eljárás (és hozzá teendő: az elhúzódó fegyelmi eljárás) terhe valóban enyhítő körülmény. Értékelni kellett továbbá azt a tényt is, hogy a Fegyelmi Fellebbviteli Tanács hivatalos tudomása szerint a területi ügyvédi kamaránál korábban a hasonló eljárásokban pénzbírságok kiszabására került sor, és a határozatok zömében első fokon jogerőre emelkedtek.

Mindezen tényezők figyelembe vételével a Fegyelmi Fellebbviteli Tanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy a fentebb jelzett büntetési elveknek megfelelően a kizárás fegyelmi büntetés alkalmazása a jelen ügyben nem szükséges, de ugyanakkor indokolt a kiszabott pénzbírság jelentős súlyosbítása, ezért annak összegét 300.000,- Ft-ra emelte fel és kötelezte az eljárás alá vont ügyvédet a másodfokú eljárás költségeinek megfizetésére is.

III. NEGYEDÉV

MK 99.

A 194/2010. (VI. 10.) Korm. rendelet a zálogtárgyak bírósági végrehajtáson kívüli értékesítésének szabályairól szóló 12/2003. (I. 30.) Korm. rendeletet módosítja. E szerint a kötelezett által lakott lakóingatlan a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 257-258. § alkalmazásával 2010. december 31-ig nem értékesíthető, árverési hirdetmény csak ezen időpontot követően tehető közzé az EÁF-en.

MK 103.

A 2010. évi LIII. törvény módosítja az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvényt. A legfontosabb változás, hogy a törvény szerint nem minősül ellenérték fejében teljesített termékértékesítésnek a közcélú adomány, illetve ha az adóalany - vállalkozásának céljára tekintettel - más tulajdonába ingyenesen enged át árumintát és kis értékű terméket. Nem minősül ellenérték fejében teljesített szolgáltatásnyújtásnak a közcélú adományozás sem.

MK 118.

A 2010. évi LXXV. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról rendelkezik. E törvény szabályai szerint egyszerűsített módon létesíthető munkaviszony a mezőgazdasági, továbbá turisztikai idénymunkára vagy alkalmi munkára. A jogszabály meghatározza az egyszerűsített foglalkoztatás céljára létrehozott munkaviszony általánostól eltérő szabályait, az egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó közteherfizetést, a munkavállaló ellátásra való jogosultságát, valamint a munkáltató bejelentési és bevallási kötelezettségeit. A törvény 2010. augusztus 1-jén lépett hatályba.

MK 120.

A 2/2010. (VII. 16.) Büntető jogegységi határozat a Btk. 47. § (4) bekezdése e) pontjának alkalmazhatóságáról, továbbá az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 17. §-a alapján hozott jogerős döntés utólagos megváltoztathatóságáról rendelkezik. A Btk. 47. § (4) bekezdés e) pontja - amely szerint nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztés letöltését önhibájából nem kezdte meg - csak a hatálybalépésétől (2009. augusztus 9. napjától) kezdődően alkalmazható és csak azokban az esetekben, amelyekben a szabadságvesztés letöltésére vonatkozó bírósági felhívás tartalmazza az erre vonatkozó tájékoztatást.

MK 129.

A 2010. évi LXXXI. törvény a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényt módosítja. Az új rendelkezés

szerint a végrehajtó a lakóingatlan kiürítésének foganatosítását - kivéve az ingatlan közös tulajdonának megszüntetése iránti ügyekben értékesített lakóingatlan kiürítését - 2011. április 15. után hajthatja végre. A törvény rendelkezéseit azokban a folyamatban lévő végrehajtási eljárásokban is alkalmazni kell, melyekben a kilakoltatás foganatosítására még nem került sor.

MK 130.

A 2010. évi LXXXVI. törvény a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szól. Szigorítja a szabálysértésekről, a rendőrségről, a nemzetbiztonsági szolgálatokról, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló törvényeket és a Btk. egyes rendelkezéseit.

MK 141.

A 40/2010. (IX. 6.) KüM határozat a Módosított Európai Szociális Karta kihirdetéséről szóló 2009. évi VI. törvény 2-3. §-a hatálybalépéséről rendelkezik. Mivel Magyarország esetében a Kartát megerősítő okirat letétbe helyezésének időpontja: 2009. április 20. napja volt, ezért a Módosított Európai Szociális Karta nálunk 2009. június 1. napján hatályba lépett.

MK 147.

A 16/2010. (IX. 17.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból a borászati gépek, technológiai berendezések beszerzéséhez nyújtott támogatás igényléséről szól. A rendelet az értelmező rendelkezések mellett meghatározza a nyújtható támogatás jellegét, mértékét, igénybevételek feltételeit, valamint a kérelem benyújtásának és a támogatás kifizetésének a szabályait.

IV. NEGYEDÉV:

MK 160.

A 2/2010. (X. 15.) BM rendelet egyes miniszteri rendeleteket módosít. Ennek értelmében megszűnik a készütségi szolgálati forma, ezért hatályukat veszítik a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról és a Hivatásos Tűzoltóságok Szolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló rendeletekben a készütségi szolgálati formára vonatkozó rendelkezések.

MK 162.

A 2010. évi XCIV. törvény az egyes ágazatokat terhelő különadóról szól. A törvény szerint adóköteles a bolti kiskereskedelmi tevékenység, a távközlési tevékenység folytatása és

az energiaellátó vállalkozási tevékenysége. Az adó alapja az adóköteles tevékenységet folytató jogi személy, egyéb szervezet, egyéni vállalkozó nettó árbevétele.

MK 165.

A 2010. évi XCVI. törvény egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítéséhez szükséges módosításáról szól. A hitelt felvevők helyzetének megkönnyítése érdekében módosítja a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényt, valamint a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvényt.

A 184/2010. (X. 28.) AB határozat megállapította, hogy az „egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról” szóló 2010. évi XC. törvénynek a magánszemélyek egyes jövedelmeinek különadójáról szóló rendelkezései alkotmányellenesek, ezért ezeket a hatálybalépésükre - 2010. október 1-jére - visszaható hatállyal megsemmisítette.

MK 166.

A 2010. évi XCIX. törvény a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény módosításáról szól. A módosítás szerint a jogszabály mellékletében szereplő jogi szolgáltatások megrendelése esetében az ajánlatkérő nem köteles közbeszerzési eljárást lefolytatni. Az ajánlatkérő a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatót tartalmazó hirdetményt minta szerint készíti el, és a hirdetményben nyilatkozni köteles arról, hogy egyetért-e a hirdetmény közzétételével. Ha nem ért egyet, a hirdetmény nem kerül közzétételre.

MK 167.

A 2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról szól. A jogszabály a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvényt jelentős mértékben módosítja. Rögzíti, hogy ki köthet megállapodást magánnyugdíj-pénztárral és részletes szabályokat tartalmaz a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépés módjáról, feltételeiről.

MK 168.

Az 1/2010. (XI. 8.) Közigazgatási-polgári jogegységi határozat a Pp. 132. § (1) bekezdésének alkalmazásáról szól. A Legfelsőbb Bíróság e rendelkezést úgy értelmezte, hogy a keresetlevélnek a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 130. §-a alapján való – idézés kibocsátása nélküli elutasítása esetén a keresetlevél beadásához fűződő jogi hatályok fennmaradásához az újra benyújtott beadványt és annak pótlólag előterjesztett mellékleteit az elutasított keresetlevéllel és annak mellékleteivel együtt kell értékelni.

MK 169.

A 3/2010. (XI. 8.) Büntető jogegységi határozat a büntet-hetőség elévülésének félbeszakadásáról szól. A Legfelsőbb Bíróság értelmezése szerint a terhelt terhére benyújtott ügyészi felülvizsgálati indítvány a büntet-hetőség elévülését nem szakítja félbe.

MK 170.

A 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadság és a média-tartalmak alapvető szabályait taglalja. A törvény túl a fogalom-meghatározásokon, a hatály rögzítésén, a közönség jogain, a sajtó kötelezettségein és a felelősség kérdésein, a sajtó-helyreigazítási jogra vonatkozó szabályokat is rögzíti, továbbá módosítja a Polgári perrendtartásról szóló törvény sajtó-helyreigazítási eljárásra vonatkozó rendelkezéseit. A törvény 2011. január 1-jén lép majd hatályba.

MK 177.

A 2010. évi CXXIII. törvény az adó- és járulék-törvények, a számviteli törvény és a könyvvizsgálói kamarai törvény, valamint az európai közösségi jogharmonizációs kötelezettségek teljesítését célzó adó- és vámjogi tárgyú törvények módosításáról szól. A módosítás következtében megváltoznak többek között a személyi jövedelemadó, a társasági adó és az osztalékadó, az EVA, az ÁFA, a jövedéki adó és a gépjárműadó szabályai.

MK 177.

A 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szól. A jogszabály meghatározza a Hivatal jogállását, szervezetét, felügyeletét és személyi állományát. Rögzíti a hivatásos állományú tagok intézkedési jogait és kötelezettségeit, valamint az általuk alkalmazható kényszerítő eszközöket. Ezen kívül a titkos információgyűjtés feltételeit is részletesen szabályozza.

MK 179.

A 6/2010. (XI. 25.) Közigazgatási jogegységi határozat akként rendelkezik, hogy a Legfelsőbb Bíróság által hozott egyes jogegységi határozatok és állásfoglalások 2010. november 25-től nem alkalmazhatók. Ennek oka az, hogy egyes jogegységi határozatok és KK állásfoglalások a meghozataluk óta bekövetkezett jogszabályváltozásokra, valamint az ítélkezési gyakorlat alakulására is tekintettel részben meghaladták, részben jogszabállyal ellentétessé váltak.

MK 180.

A 2010. évi CXXVII. törvény a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló 4/2009/EK tanácsi rendelet végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges törvénymódosításokról szól. A jogszabály módosítja a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rende-

letet, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényt, az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvényt és a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényt.

MK 181.

A 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról szól. Rögzíti a jogalkotás alapvető követelményeit, a jogszabályok hatályát és módosítását, előkészítését, a jogrendszer folyamatos felülvizsgálatának szabályait, a kihirdetésre és a közzétételre, valamint a Nemzeti Jogszabálytárra vonatkozó rendelkezéseket.

MK 184.

A 119/2010. (XII. 7.) OGY határozat a legfőbb ügyész megválasztásáról szól. Az Országgyűlés ismét dr. Polt Pétert választotta 2010. december 14. napjától legfőbb ügyésszé.

A 2010. évi CXXXVI. törvény az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvényt módosítja. A módosítás érinti az ügyvédi kamarába, valamint az alkalmazott ügyvédek és a külföldi jogi tanácsadók névjegyzékébe történő felvétel feltételeit, továbbá a joggyakorlatok időtartamának figyelembe vételét is. Ezen kívül megváltoztatja az európai közösségi jogászokra vonatkozó rendelkezéseket. A törvény 2011. január 1. napján lép hatályba.

MK 188.

A 2010. évi CXLVII. törvény egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról szól. A jogszabály jelentős mértékben módosítja - többek között - a Magyar Köztársaság ügyészségéről, a közúti közlekedésről, a rendőrségről, a nemzetbiztonsági szolgálatokról, valamint a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvényeket.

MK 190.

A 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet a szerződésekben előírt kamat egyoldalú módosításának feltételeiről szól. A jogszabály meghatározza azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén a pénzügyi intézmény a fogyasztóval kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződés vagy pénzügyi lízingszerződés kamatát módosíthatja. Ezen kívül rögzíti a kamat százalékban kifejezett növekedésének felső határát is. A rendelet szabályait annak hatálybalépését megelőzően, fogyasztóval kötött lakáscélú hitel- és kölcsönszerződés vagy pénzügyi lízingszerződés e rendelet hatálybalépését követő módosítása tekintetében is alkalmazni kell.

MK 198.

A 337/2010. (XII. 27.) Korm. Rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról szól. A rendelet a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér kötelező legkisebb összegét (minimálbér) 2011. január 1-jétől havibér alkalmazása esetén 78 000 forint, a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetőleg középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállaló garantált bérminimuma pedig 2011. január 1-jétől havibér alkalmazása esetén 94 000 forint.

MK 202.

A 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szól. A sokat vitatott jogszabály nagy tiltakozást váltott ki a média világában és felkeltette az Európai Unió figyelmét is.

LÁTOGASSÁK AZ ÜGYVÉDI KAMARA HONLAPJÁT!

A B.-A.-Z. megyei Ügyvédi Kamara híreit, közleményeit,
a mindenkori aktuális ügyvédi, ügyvédjelölti névjegyzéket
és elérhetőséget olvashatják:

www.miskolciugyvedikamara.hu

Lapunk ezért a névjegyzéket nem közli.

A Magyar Ügyvédi Kamara szabályzatait olvashatják:

www.magyarugyvedikamara.hu

A Kamaránkkal együttműködő

Novotni Alapítvány ajánlott szakmai közleményei:

- Gedeon Magdolna:
Az antik Róma „sportjoga”
- Pribula László:
Magyar reklámjog
- Vida Sándor:
Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata, II. kötet, 2010.
- Juhász László:
A magyar fizetéseptelenségi jog kézikönyve, 3. átdolgozott kiadás, 2010.
- Olajos István:
A vidékfejlesztési jog kialakulása és története, 2008.
- Szilágyi János Ede:
Eredetvédelmi kérdések a borjogban – Változó közösségi szabályozás 2009-től, 2009.
- Gondosné Pusztahelyi Réka (szerk.):
Miskolci Konferenciák 2006-2007 – A magánjogi kodifikáció eredményei (tanulmánykötet), 2008.
- Barta Judit (szerk.):
Miskolci Konferenciák 2008 – Bank és hitelviszonyok – Kodifikációs tanulmányok az új Ptk. születése kapcsán (tanulmánykötet), 2009.
- Pusztahelyi Réka (szerk.):
Miskolci Konferenciák 2009 – A magánjogi kodifikáció eredményei (tanulmánykötet), 2010.

A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA VÁLASZTOTT TISZTSÉGVISELŐI (2010. 03. 27.–2014. 03. 27.)

A B.-A.-Z. Megyei Ügyvédi Kamara 2010. március 27-i ülésén megválasztott tisztségviselői a következők:

Elnök:	DR. CSONTOS JÁNOS	Az Etikai Bizottság vezetője:	
Elnökhelyettesek:	DR. BÍRÓ GYÖRGY		DR. RÁCZ ZOLTÁN
	DR. PERECZ LÁSZLÓ	Az Etikai Bizottság tagjai:	
Titkár:	DR. HLAVÁCS IMRE		DR. TURNYÁNSZKI GÁBOR
Fegyelmi főmegbízott:	DR. CZAKÓ KÁROLY		DR. VANCZER ERZSÉBET
Fegyelmi megbízottak:	DR. CSERBA ATTILA	Az Ellenőrző Bizottság elnöke:	
	DR. KÁLMÁN ÁRPÁD		DR. KOZSLIK ISTVÁN
Az Elnökség tagjai:	DR. BALATINÁ CZ GÁBOR	Az Ellenőrző Bizottság tagjai:	
	DR. CSERBA LAJOS		DR. GYURCSIK ANDRÁS
	DR. GYURCSIK ANDRÁS		DR. PETŐ JÓZSEF
	DR. HÁGER MIKLÓS	A Felvételi Bizottság elnöke:	
	DR. HEDRIK BÉLA		DR. TÉCSY TAMÁS
	JÁMBORNÉ DR. RÓTH ERIKA	A Felvételi Bizottság tagjai:	
	DR. KŐVÁRI ANDOR		DR. BARNA PÉTER
	DR. PUTNOKI-NAGY PÁL		DR. GYURCSIK ANDRÁS
	DR. SZABÓ KÁROLY		DR. HEDRIK BÉLA
	DR. TÉCSY TAMÁS		DR. KŐVÁRI ANDOR
	DR. VÁRADY GYULA		DR. MURÁNYI ZSOLT
A Fegyelmi Bizottság elnöke:			IFJ. DR. NÓNAY GYÖRGY
	DR. NÓNAY GYÖRGY		DR. ZSÍROS SÁNDOR
A Fegyelmi Tanács elnökei:		Az Összeférhetetlenségi Bizottság elnöke:	
	DR. KÁRPÁTI ZOLTÁN		DR. PERECZ LÁSZLÓ
	DR. RÁCZ MÁRIA	Az Összeférhetetlenségi Bizottság tagjai:	
	DR. SZILÁGYI SÁNDOR		DR. BALATINÁ CZ GÁBOR
A Fegyelmi Tanács tagjai:	DR. DOBRA ZITA		DR. FARKAS ÁKOS
	DR. GULA JÓZSEF		DR. SZITÁS BENEDEK
	DR. NI KHÁZY LÁSZLÓ		DR. TURNYÁNSZKI GÁBOR
	DR. SZÓKE ÉVA	A Magyar Ügyvédi Kamara teljes ülésének tagjai:	
	TORDAINÉ DR. JUHÁSZ ILDIKÓ		DR. CZAKÓ KÁROLY
	DR. TÓTH JUDIT		DR. CSONTOS JÁNOS
			DR. HLAVÁCS IMRE
			DR. PERECZ LÁSZLÓ